

๙. สุตตบทปิฎก
ทีฆนิกาย สีลขนุทธกโค
๒. สามญญผลสุตต์

คู่มือแปลพระไตรปิฎก ชั้นปีที่ ๕

พระมหาสมปอง มุทิโต
สถาบันบาลีใหญ่และพระไตรปิฎก
วัดวิหารธรรม ต.โสมเยี่ยม อ.น้ำโสม จ.อุดรธานี

๙. สุตตนตปิฎก สीलชนธวคค

๒. สามณณผลสุตต

ราชามจจกถา

[๑๕๐] เอวํ เม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ ชีวกสฺส โกमार ภจจสฺส อมฺพวเน มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทธี อทฺตมเตสเสหิ ภิกขุสเดหิ. เตเน โข ปน สมเยเน ราชา มาคโร อชาตสตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต ตทหุโปสเถ ปนฺนรเส โกมุทिया จาตฺมาสินिया ปุณฺณาย ปุณฺณมาย รตติยา ราชามจจปริวฺโต อุปริปาสาทวรคฺโต นิสินฺโน โหติ. อถ โข ราชา มาคโร อชาตสตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต ตทหุโปสเถ อุทานํ อุทาเนสิ “รมณียา วต โภ โทสิณา รตติ, อภिरูปา วต โภ โทสิณา รตติ, ทสสนียา วต โภ โทสิณา รตติ, ปาสาทิกา วต โภ โทสิณา รตติ, ลกขณฺวา วต โภ โทสิณา รตติ. กํ นุ ขวชฺช สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา ปยิริปาสายาม, ยํ โน ปยิริปาสโต จิตฺตํ ปสิทฺเตยฺยา”ติ?

[๑๕๑] เอวํ วุตฺเต, อณฺณตโร ราชามจฺจ ราชานํ มาคโร อชาตสตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต เอตทวโจ “อัยํ เทว ปุรโณ กสฺสโป สงฺฆิ เจว คณิ จ คณาจริโย จ ภาโต ยสฺสสิ ติตถฺกโร สารุสมฺมโต พหุชนสฺส รตตณฺญ จิริปพฺพชิตฺโต อทฺตคฺโต วโย-อนุปฺตฺโต. ตํ เทโว ปุรณํ กสฺสปิ ปยิริปาสตฺ. อปฺเปว นาม เทวสฺส ปุรณํ กสฺสปิ ปยิริปาสโต จิตฺตํ ปสิทฺเตยฺยา”ติ. เอวํ วุตฺเต ราชา มาคโร อชาตสตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต ตฺณฺหิ อโหสิ.

[๑๕๒] อณฺณตโรปิ โข ราชามจฺจ ราชานํ มาคโร อชาตสตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต เอตทวโจ “อัยํ เทว มกฺขลฺ โคสาลฺ สงฺฆิ เจว คณิ จ คณาจริโย จ ภาโต ยสฺสสิ ติตถฺกโร สารุสมฺมโต พหุชนสฺส รตตณฺญ จิริปพฺพชิตฺโต อทฺตคฺโต วโยอนุปฺตฺโต. ตํ เทโว มกฺขลฺ โคสาลํ ปยิริปาสตฺ. อปฺเปว นาม เทวสฺส มกฺขลฺ โคสาลํ ปยิริปาสโต จิตฺตํ ปสิทฺเตยฺยา”ติ. เอวํ วุตฺเต ราชา มาคโร อชาตสตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต ตฺณฺหิ อโหสิ.

[๑๕๓] อณฺณตโรปิ โข ราชามจฺจ ราชานํ มาคโร อชาตสตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต เอตทวโจ “อัยํ เทว อชิตฺ เกสกมฺพลฺ สงฺฆิ เจว คณิ จ คณาจริโย จ ภาโต ยสฺสสิ ติตถฺกโร สารุสมฺมโต พหุชนสฺส รตตณฺญ จิริปพฺพชิตฺโต อทฺตคฺโต วโย-อนุปฺตฺโต. ตํ เทโว อชิตํ เกสกมฺพลํ ปยิริปาสตฺ. อปฺเปว นาม เทวสฺส อชิตํ

เกสภมพลํ ปยิริฐปาสโต จิตตํ ปสิเทยยา”ติ. เอวํ วุตเต ราชชา มาคโร อชาตสตุตฺต เวเทหิพุตฺโต ตฺถุหิ อโหสิ.

[๑๕๔] อณณตโรปิ โข ราชามจฺโจ ราชานํ มาคธํ อชาตสตุตฺตํ เวเทหิพุตฺตํ เอตทวโจ “อํยํ เทว ปกฺวโร กจฺจายโน สงฺฆิ เจว คณิ จ คณาจริโย จ ภาโต ยสสสิ ติตถกโร สารุสมมโต พหุชนสฺส รตตณฺณ จิรปพฺพิโต อทฺธคโต วโย-อนุปรตฺโต. ตํ เทโว ปกฺวโร กจฺจายนํ ปยิริฐปาสตุ. อปรเปว นาม เทวสฺส ปกฺวโร กจฺจายนํ ปยิริฐปาสโต จิตตํ ปสิเทยยา”ติ. เอวํ วุตเต, ราชชา มาคโร อชาตสตุตฺต เวเทหิพุตฺโต ตฺถุหิ อโหสิ.

[๑๕๕] อณณตโรปิ โข ราชามจฺโจ ราชานํ มาคธํ อชาตสตุตฺตํ เวเทหิพุตฺตํ เอตทวโจ “อํยํ เทว สณฺจโย เพลณฺนุจพุตฺโต สงฺฆิ เจว คณิ จ คณาจริโย จ ภาโต ยสสสิ ติตถกโร สารุสมมโต พหุชนสฺส รตตณฺณ จิรปพฺพิโต อทฺธคโต วโย-อนุปรตฺโต. ตํ เทโว สณฺจโย เพลณฺนุจพุตฺตํ ปยิริฐปาสตุ. อปรเปว นาม เทวสฺส สณฺจโย เพลณฺนุจพุตฺตํ ปยิริฐปาสโต จิตตํ ปสิเทยยา”ติ. เอวํ วุตเต ราชชา มาคโร อชาตสตุตฺต เวเทหิพุตฺโต ตฺถุหิ อโหสิ.

[๑๕๖] อณณตโรปิ โข ราชามจฺโจ ราชานํ มาคธํ อชาตสตุตฺตํ เวเทหิพุตฺตํ เอตทวโจ “อํยํ เทว นิคณฺโจ นาณฺนุพุตฺโต สงฺฆิ เจว คณิ จ คณาจริโย จ ภาโต ยสสสิ ติตถกโร สารุสมมโต พหุชนสฺส รตตณฺณ จิรปพฺพิโต อทฺธคโต วโย-อนุปรตฺโต. ตํ เทโว นิคณฺจํ นาณฺนุพุตฺตํ ปยิริฐปาสตุ. อปรเปว นาม เทวสฺส นิคณฺจํ นาณฺนุพุตฺตํ ปยิริฐปาสโต จิตตํ ปสิเทยยา”ติ. เอวํ วุตเต ราชชา มาคโร อชาตสตุตฺต เวเทหิพุตฺโต ตฺถุหิ อโหสิ.

โกมารภจจชีวกกถา

[๑๕๗] เตน โข ปน สมเยน ชีวโก โกมารภจฺโจ รณฺโณ มาคธสฺส อชาต-สตุตฺตสฺส เวเทหิพุตฺตสฺส อวิทฺฐเร ตฺถุหิณฺนุโต นิสินฺโน โหติ. อถ โข ราชชา มาคโร อชาตสตุตฺต เวเทหิพุตฺโต ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทวโจ “ตวํ ปน สมม ชีวก กิ ตฺถุหิ”ติ? “อํยํ เทว ภควา อรหํ สมมาสมพฺพุโร อมฺหากํ อมฺพวเน วิหฺรติ มหตา ภิกฺขุสงฺเขน สทฺธิ อทฺมเตสเสหิ ภิกฺขุสเสหิ. ตํ โข ปน ภควนฺตํ เอวํ กลยาโณ กิตติสทฺโท อพฺภุคฺคโต ‘อิตฺติปิ โส ภควา อรหํ สมมาสมพฺพุโร วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกฺโต โลกวิทฺฐ อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตถา เทวมนุสฺसानํ พฺพุโร ภควา”ติ. ตํ

เทโว ภควนตํ ปยิริฐปาสตุ. อปเปเว นาม เทวสส ภควนตํ ปยิริฐปาสโต จิตตํ ปสึเทยยา'ติ.

[๑๕๘] “เตนหิ สมม ชีวก หตถิยานานิ กปปาเปหิ”ติ. “เอวํ เทวา”ติ โข ชีวกโก โภมารภจโจ รมโยเ มาครสส อชาตสตุตสส เวเทหิพุตตสส ปฏิสสุณิตวา ปณจमतตานิ หตถินิกาสตานิ กปปาเปตวา รมโยเ จ อโรหณียํ นาคํ รมโยเ มาครสส อชาตสตุตสส เวเทหิพุตตสส ปฏิวะเทสิ “กปปีตานิ โข เต เทว หตถิ- ยานานิ, ยสสทานิ กาลํ มณณสิ”ติ.

[๑๕๙] อถ โข ราชา มาคโร อชาตสตุตเวเทหิพุตโต ปณจสุ หตถิ- นิกาสเตสุ ปจเจกา อิตถิโย อโรเปตวา อโรหณียํ นาคํ อภิริหิตวา อุกกาสุ ธารียมานาสู ราชคหมหา นียยาสี มหจจราชานุกาเวเน เยน ชีวกสส โภมาร- ภจจสส อมพวนํ เตน ปายาสี.

อถ โข รมโยเ มาครสส อชาตสตุตสส เวเทหิพุตตสส อวิทุเร อมพวนสส อหุเทว ภยํ อหุ ฉมภิตตตํ อหุ โลมหัสโส. อถ โข ราชา มาคโร อชาตสตุตเวเทหิพุตโต ภีโต สวิคโค โลมหญจชาโต ชีวกํ โภมารภจจํ เอตทโวจ “กจจि มํ สมม ชีวก น วณเจสิ? กจจิ มํ สมม ชีวก น ปลมเภสิ? กจจิ มํ สมม ชีวก น ปจจตถิกานํ เทสิ, กถณหิ นาม ตาว มหโต ภิกขุสงขมสส อชฒเตพसानํ ภิกขุสตานํ เนว ชิปีตสทโท ภวิสสติ, น อุกกาสิตสทโท, น นิคโฆโส”ติ.

“มา ภายิ महाराज, มา ภายि महाराज. न तं तेव वणजेमि; न तं तेव पलमगामि, न तं तेव पज्जत्तिकानं เหม. อภิกกม महाराज, อภิกกม महाराज, ऐते मण्णलमाप्ते तीपा णायन्ती”ติ.

สามณณผลปุจจา

[๑๖๐] อถ โข ราชา มาคโร อชาตสตุตเวเทหิพุตโต ยาวติกา นาคสส ฐุมิ นาเคน คนตวา นาคา ปจโจโรหิตวา ปตตีโกว เยน มณฺฑลมาพสส ทวารํ เตนุปลสงกมิ; อุปสงกमितวา ชีวกํ โภมารภจจํ เอตทโวจ “กหิ ปน สมม ชีวก ภควา”ติ? “เอโส महाराज भक्वा; ऐसे महाराज भक्वा मखुम्मिं ठम्मं निस्साय पुत्तताग्गिणे निสิन्णे पुत्तทโต ภิกขุสงขมสसा”ติ.

[๑๖๑] อถ โข ราชา มาคโร อชาตสตุตเวเทหิพุตโต, เยน ภควา, เตนุ- ปลสงกมิ; อุปสงกमितวา เอกมนตํ อญจาสี. เอกมนตํ จีโต โข ราชา มาคโร อชาตสตุตเวเทหิพุตโต ตุน्हีภูตํ ตุน्हีภูตํ ภิกขุสงขมํ อนูวิโลเกตวา รททมิว

วิปปสนนํ อุทานํ อุทานะสิ “อิมินา เม อุปสเมน อุททยภทโท กุमारो สมณนาโคโต โหตุ เยเนตริหิ อุปสเมน ภิกขุสงฺโฆ สมณนาโคโต”ติ. “อคมา โข ตวํ มหาราช ยถาเปม”นติ. “ปีโย เม ภนฺเต อุททยภทโท กุमारो. อิมินา เม ภนฺเต อุปสเมน อุททยภทโท กุमारो สมณนาโคโต โหตุ เยเนตริหิ อุปสเมน ภิกขุสงฺโฆ สมณนาโคโต”ติ.

[๑๖๒] อถ โข ราชา มาคโร อชาตสตตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ภิกขุสงฺฆสฺส อณฺชลึ ปณฺาเมตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข ราชา มาคโร อชาตสตตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทวโจ “ปฺจฺเจยฺยามหํ ภนฺเต ภควนฺตํ กิณฺจิทฺเว เทสํ ; สเจ เม ภควา โอบาสํ กโรติ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณฺายา”ติ. “ปฺจฺจ มหาราช, ยทา กงฺขสิ”ติ.

[๑๖๓] “ยถา นฺุ โข อิมานิ ภนฺเต ปฺฤสิปฺปายตฺตานานิ เสยฺยถิทํ :- หตฺถาโรหา อสฺสาโรหา รติกา ธนฺคคฺหา เจลกา จลกา ปิณฺชททายกา อุคฺคา ราชปฺตฺตา ปกฺขนฺทินฺโน มหानาคา สุรา จมฺมโยธินฺโน ทาสิกปฺตฺตา อาฬาริกา กปฺปกา นฺหาปกา สุทา มาลาการา รชกา เปสการา นพการา กุมภการา คณกา มุทฺทิกา, ยานิ วา ปนฺณณานิปี, เหวํคตานิ ปฺฤสิปฺปายตฺตานานิ, เต ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สนฺทิกฺกํ สิปฺปผลํ อุปชิวฺนติ; เต เตน อตฺตานํ สุขฺเขนฺติ ปีเณนฺติ, มาตาปิตโร สุขฺเขนฺติ ปีเณนฺติ, ปฺตฺตทารํ สุขฺเขนฺติ ปีเณนฺติ, มิตฺตามจฺเจ สุขฺเขนฺติ ปีเณนฺติ, สมณพฺราหฺมณฺสุ อุทฺธคฺคิกํ ทกฺขิณฺํ ปติฏฺฐเปนฺติ, โสวคฺคิกํ สุขฺวิปากํ สคฺคสํวตฺตนิกํ. สกฺกา นฺุ โข ภนฺเต เอวเมว ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สนฺทิกฺกํ สามถณฺผลํ ปณฺณเปตฺ”นติ?

[๑๖๔] “อภิชานาสิ โน ตวํ มหาราช อิมํ ปณฺหํ อณฺเวย สมณพฺราหฺมณฺเ ปฺจฺจิตฺตา”ติ “อภิชานามหํ ภนฺเต อิมํ ปณฺหํ อณฺเวย สมณพฺราหฺมณฺเ ปฺจฺจิตฺตา”ติ. “ยถา กถํ ปนฺ เต มหาราช พฺยากริสฺสุ สเจ เต อครุ ภาสสฺสุ”ติ. “น โข เม ภนฺเต ครุ ยตฺถสฺส ภควา นิสินฺโน ภควนฺตรูปว วา”ติ. “เตน หิ มหาราช ภาสสฺสุ”ติ.

ปุรณกสฺสปวาโท

[๑๖๕] “เอกมิตาหํ ภนฺเต สมยํ, เยน ปฺรูณ กสฺสโป, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปฺรูณน กสฺสเปน สทฺธิ สมฺโมทิตฺติ. สมฺโมทนฺธิยํ กถํ สารณฺธิยํ วิตฺติสารถฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข อหํ ภนฺเต ปฺรูณ กสฺสโป เอตทวโจ ‘ยถา นฺุ โข อิมานิ โภ กสฺสโป ปฺฤสิปฺปายตฺตานานิ เสยฺยถิทํ :- หตฺถาโรหา อสฺสาโรหา รติกา ธนฺคคฺหา เจลกา จลกา ปิณฺชททายกา อุคฺคา ราชปฺตฺตา

ปกขณทีโน महानाका सुरा जम्भयेरिโน तालिकपुत्ता आषारिका कप्पका नहापका
 सुथा मालाकारा रथका पेसकारा नफकारा कुम्भकारा कण्ठका मुत्थिका यानि वा
 पण्णयानिपि एव्हित्तानि पुत्तुत्तिपपायतनानि, ते तिग्गुज्जेव षम्ममे सन्निग्गुज्जिकं तिप्पफळं
 उपचीवन्ति; ते तेन उत्ततानं सुखेन्दि पीण्णन्दि, मात्तापित्तरो सुखेन्दि पीण्णन्दि,
 पुत्ततहारं सुखेन्दि पीण्णन्दि, मित्ततामज्जे सुखेन्दि पीण्णन्दि, सम्मणपराहम्मणेषु
 उत्तत्तत्तिकं त्थक्खिणं पत्तिग्गुज्जेपन्दि, सोवत्तिकं सुखविपाकं सत्तत्तत्तिकं. सक्का नु โข
 โภ กसस्प एवमेव तिग्गुज्जेव षम्ममे सन्निग्गुจ्जिकं สามण्णผลं पण्णपेतฺต'न्दि?

[๑๖๖] “เอวํ วุตเต, ภนฺเต ปุรโณ กสสโป มํ เอตทวโจ ‘กโรโต โข
 महाराज การยโต ฉินทโต เจทาปยโต ปจโต ปาจาปยโต โสจยโต โสจาปยโต
 กิลมโต กิลมาปยโต พนทโต พนทาปยโต ปาณมตีปาตาปยโต อทินฺนํ อาทียโต
 สนฺธิ ฉินทโต นิลโลปํ หรโต เอกกาคาริกं กโรโต ปริปนฺเถ ติग्गุจฺโต พรทาร์ คจจฺโต
 มุสา ภณฺโต กโรโต น กรียตี ปาปํ. ชุรปริยन्เตน เจปิ จกฺเคน โข อิมิสฺสา
 ปถวิยา ปาณเ อกํ มंसขลं อกํ มंसปุณฺชํ กเรยฺย นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปํ นตฺถิ
 ปापสฺส อาคโม. ทกฺขิณं เจปิ คจฺคาย ตีรํ คจฺเจยฺย หนฺนโต ชฺมาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต
 เจทาเปนฺโต ปจฺนโต ปาจาเปนฺโต นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปํ นตฺถิ ปापสฺส อาคโม.
 อุตฺตรณฺเจปิ คจฺคาย ตีรํ คจฺเจยฺย ททฺนโต ทาเปนฺโต ยชฺนโต ยชาเปนฺโต นตฺถิ
 ตโตนิทานํ ปุณฺณํ นตฺถิ ปุณฺณสฺส อาคโม. ทาเนน ทเมน สยฺเมน สจฺจวชฺเชน
 นตฺถิ ปุณฺณํ นตฺถิ ปุณฺณสฺส อาคโม’ติ. อิตถํ โข เม ภนฺเต ปุรโณ กสสโป
 สन्นิग्गุจฺจิกं สามण्णผลं ปุณฺโณ สมนานอฺกิริยํ พยาภาสิ.

“เสยฺยถาปิ ภนฺเต อมพํ วา ปุณฺโณ ลพฺชํ พยากรेยฺย ลพฺชํ วา ปุณฺโณ อมพํ
 พยากรेยฺย; เอวเมว โข เม ภนฺเต ปุรโณ กสสโป สन्นิग्गุจฺจิกं สามण्णผลं ปุณฺโณ
 สมนานอฺกิริยํ พยาภาสิ. ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอตทวโหสิ ‘กถณฺหิ นาม มาทีโส
 สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา วิชิตเว สนฺตํ อปฺสาเทตพฺพํ มณฺเวยฺยา’ติ. โส โข อหํ
 ภนฺเต ปุรณฺสส กสสปสฺส ภาสิตํ เนว อภินฺนที นปฺปฏิโกสิ. อนภินฺนทิตฺวา
 อปฺปฏิโกสิตฺวา อนตฺตมโน อนตฺตมนวาจํ อนิจฺจาเรตฺวา ตเมว วาจํ อนุกฺคณฺหนฺโต
 อนิกฺกฺชชฺนโต อุกฺกาयाสนา ปกฺกมิ.

มกฺขลิกอสาลวาโท

[๑๖๗] “เอกมิตาหํ ภนฺเต สมยํ, เยน มกฺขลิกอฺสาลโล, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา มกฺขลิกานา โคสาเลน สทฺธิ สมฺเมที. สมฺเมทนียํ กถํ สารณฺยํ
 วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตี. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข อหํ ภนฺเต มกฺขลิกอฺสาลํ

เอตทโวจํ ‘ชถา นุ โช อิมานิ โภ โคสาล ปุถุสิปายตนาณิ ฯเปฯ สกกา นุ โช โภ โคสาล เอวเมว ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สนฺทิฏฺฐจิกํ สามณณผลํ ปณณเปตฺ’นฺติ?

[๑๖๘] “เอวํ วุตเต, ภนฺเต มกฺขลฺลิ โคสาลฺโล มํ เอตทโวจ ‘นตฺถิ มหาราช เหตุ, นตฺถิ ปจฺจโย, สตตฺตานํ สํกิลฺลสาย อเหตุ อปจฺจยา, สตตฺตา สํกิลฺลิสฺสนฺติ. นตฺถิ เหตุ, นตฺถิ ปจฺจโย, สตตฺตานํ วิสุทฺธิยา อเหตุ อปจฺจยา, สตตฺตา วิสุชฺฌนฺติ. นตฺถิ อตตกาเร, นตฺถิ ปรรกาเร, นตฺถิ ปุริสกาเร, นตฺถิ พลํ, นตฺถิ วีริยํ, นตฺถิ ปุริสธำโฆ, นตฺถิ ปุริสปรกฺกโฆ, สพฺเพ สตตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ญฺตา สพฺเพ ชีวา อวสา อพลา อวีริยา นิยตฺติสงคฺคตฺติภาวปริณตฺตา ฉสฺสเววาภิชาตีสฺสุ สุขทุกฺข์ ปฏฺฐิสฺสเวทนฺติ. จุทฺทส โช ปณฺิมาณิ โยนิปมฺุขสตฺสทสฺสธาณิ สญฺฺจิจ จ สตฺตานิ ฉ จ สตฺตานิ ปณฺจ จ กมฺฺมโน สตฺตานิ ปณฺจ จ กมฺฺมานิ ตีณิ จ กมฺฺมานิ กมฺฺเม จ อทฺฏกมฺฺเม จ ทวฺญฺจิจ ปฏฺฐิปทา ทวฺญฺจฺจนฺตรกปฺปา ฉพาภิชาตฺโย อญฺฺจ ปุริสญฺญิมโย เอญฺฺนปณฺณวาส อาชีวกส เต เอญฺฺนปณฺณวาส ปรีพฺพาชกสเต เอญฺฺนปณฺณวาส นาคาวาสสเต วิเส อินฺทริยสเต ตีเส นีรยสเต ฉตฺตีส รัชฺชธาตฺโย สตตฺ สณฺณเวคฺคพฺภา สตตฺ อสณฺณเวคฺคพฺภา สตตฺ นิคณฺจิคพฺภา สตตฺ เทวา สตตฺ มานุสฺสา สตตฺ ปิสาจฺา สตตฺ สรา สตตฺ ปวฺญฺา สตตฺ ปวฺญฺาสตฺตานิ สตตฺ ปปาตา สตตฺ ปปาตสตฺตานิ สตตฺ สุปฺินา สตตฺ สุปฺินสตฺตานิ จุลลาสีตฺติ มหაკปฺปิโน สตสทสฺสธาณิ ยานิ พาลे จ ปณฺชิตฺเต จ สนฺธาวิตฺวา สํสริตฺวา ทุกฺขสฺสหนฺตํ กริสฺสสนฺติ. ตตฺถ นตฺถิ “อิมินาหํ สีเลน วา วเตน วา ตเปน วา พรหฺมจฺริเยน วา อปรีปฺกํ วา กมฺฺมํ ปรีปาเจสฺสามิ ปรีปฺกํ วา กมฺฺมํ ผุสฺส ผุสฺส พฺยนฺตี กริสฺสามิ’ตฺติ เหวํ นตฺถิ. โทณฺมิเต สุขทุกฺฺเช ปรียนฺตกเต สํสारे นตฺถิ หายนวทฺฏมฺเน นตฺถิ อุกฺกํสวากํเส. เสยฺยธำปิ นาม สุตฺตคฺุเพ ชิตฺเต นีพฺเพจฺยมาณเมว ปเลตฺติ เอวเมว พาลे จ ปณฺชิตฺเต จ สนฺธาวิตฺวา สํสริตฺวา ทุกฺขสฺสหนฺตํ กริสฺสสนฺตี’ตฺติ.

[๑๖๙] “อิตถํ โช เม ภนฺเต มกฺขลฺลิ โคสาลฺโล สนฺทิฏฺฐจิกํ สามณณผลํ ปุญฺฺจโ สมาโน สํสาร์สุทฺธิ พฺยาภาสิ. เสยฺยธำปิ ภนฺเต อมพํ วา ปุญฺฺจโ ลพฺุชํ พฺยากรเยย ลพฺุชํ วา ปุญฺฺจโ อมพํ พฺยากรเยย; เอวเมว โช เม ภนฺเต มกฺขลฺลิ โคสาลฺโล สนฺทิฏฺฐจิกํ สามณณผลํ ปุญฺฺจโ สมาโน สํสาร์สุทฺธิ พฺยาภาสิ. ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอตทฺโหสิ ‘กถณฺหิ นาม มาทิสฺโส สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา วิชิตฺเต วสนฺตํ อปสาเทตพฺพํ มณฺณเวยยา’ตฺติ. โส โช อหํ ภนฺเต มกฺขลฺลิสฺส โคสาลสฺส ภาสิตํ เนว อภินนฺทํ นปฺปฏฺิกโกสิ. อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏฺิกโกสิตฺวา อนตฺตมโน อนตฺตมนวำจํ อนิจฺฉಾರೆตฺวา ตเมว วำจํ อนุคฺคณฺหนฺโต อนิกฺกฺุชฺชนฺโต อญฺฺจจายาสนา ปกฺกมฺิ.

อชิตเกสกมพลาวัต

[๑๗๐] “เอกมิตาหํ ภนฺเต สมยํ เยน อชิตํ เกสกมพโล เตนุปสงกมฺ; อุปสงกมิตฺวา อชิตฺเตน เกสกมพเลน สทฺธิ สมฺโมทิตฺ. สมฺโมทนียํ กถํ สารณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข อหํ ภนฺเต อชิตํ เกสกมพลํ เอตทวโจ ‘ยถา นุ โข อิมานิ โภ อชิตํ ปุณฺณสิปฺปายตนาณิฯเปฯ สกฺกา นุ โข โภ อชิตํ เอวเมว ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สนฺทิตฺถจิกํ สามณณผลํ ปณฺณเปตฺ’นฺติ?

[๑๗๑] “เอวํ วุตฺเต ภนฺเต อชิตํ เกสกมพโล มํ เอตทวโจ ‘นตฺถิ มหาราช ทินฺนํ นตฺถิ อธิจฺจํ นตฺถิ หุตํ นตฺถิ สุกตทกฺกฏฺฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก นตฺถิ อยํ โลโก นตฺถิ ปโร โลโก นตฺถิ มาตา นตฺถิ ปิตา นตฺถิ สุตฺตา โอปปาตฺติกา นตฺถิ โลเก สมณพฺรหฺมณา สมมคฺคตา สมมาปฺปฏิปนฺนา ये อิมญจ โลกํ ปฺรญจ โลกํ สยํ อภินฺญา สจฺฉิกิตฺวา ปเวเทนฺติ. จาตุมหากฺภูติโก อยํ ปุริโส ยथा กาลงฺกโรติ ปถวี ปถวิกายํ อนฺุเปติ อนฺุปกจฺฉติ อาโป อาโปกายํ อนฺุเปติ อนฺุปกจฺฉติ เตโช เตโชกายํ อนฺุเปติ อนฺุปกจฺฉติ วาโย วาโยกายํ อนฺุเปติ อนฺุปกจฺฉติ อากาสํ อินฺุทฺริยา นิ สงฺกมฺนฺติ. อาสนฺทิตฺปณฺจมา ปุริสา มตํ อาทาย คจฺฉนฺติ. ยาวาสาหนา ปทานิ ปณฺณายนฺติ. กาโปตฺกานิ อฏฺฐิณิ ภวนฺติ ภสฺสนฺตา อาหฺตฺติโย. ทตฺตฺปณฺณตฺตํ ยทิตํ ทานํ. เตสํ ตฺจจฺฉํ มุสา วิลลาโป ये เกจि อตฺถิกวาทํ วทนฺติ. พาเล จ ปณฺุชิตฺเต จ กายสฺส เกทา อุจฺฉิชฺชนฺติ วินสฺสนฺติ น โหนฺติ ปรี มรณา’ติ.

[๑๗๒] “อิตถํ โข เม ภนฺเต อชิตํ เกสกมพโล สนฺทิตฺถจิกํ สามณณผลํ ปุณฺณโจ สมนโน อุจฺฉเฑทํ พฺยากาสิ. เสยฺยถาปิ ภนฺเต อมพํ วา ปุณฺณโจ ลพฺุชํ พฺยากเรยฺย ลพฺุชํ วา ปุณฺณโจ อมพํ พฺยากเรยฺย; เอวเมว โข เม ภนฺเต อชิตํ เกสกมพโล สนฺทิตฺถจิกํ สามณณผลํ ปุณฺณโจ สมนโน อุจฺฉเฑทํ พฺยากาสิ. ตสฺส มยหํ ภนฺเต เอตทวโหสิ ‘กถณฺทิตฺ นาม มาทิสฺส สมณํ วา พฺรหฺมณํ วา วิชิตฺเต วสนฺตํ อปฺสา เทตพฺพํ มณฺเวยยยา’ติ. สฺส โข อหํ ภนฺเต อชิตสฺส เกสกมพลสฺส ภาสิตํ เนว อภินนฺทิตํ นปฺปฏิโกสิ. อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิโกสิตฺวา อนตฺตมโน อนตฺตมนววจํ อนิจฺฉาเรตฺวา ตเมว วาจํ อนฺุคคณฺุหนฺโต อนิกฺกุชฺชนฺโต อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมฺ.

ปฏุกจจายนวาโท

[๑๗๓] “เอกมิทาหิ ภนุเต สมยํ เยน ปฏุโร กจจายโน เตนุปลสงกมิ; อุปสงกมิตวา ปฏูเรน กจจายเนน สทฐิ สมโหมที. สมโหมทนิยํ กถํ สารณียํ วิตिसาเรตวา เอกมนตํ นิสีที. เอกมนตํ นิสินโน โข อหิ ภนุเต ปฏุโร กจจายนํ เอตทโวจํ ‘ยถา นุ โข อิมานิ โภ กจจายน ปฏุสิปายตนาณิฯเปฯ สกกา นุ โข โภ กจจายน เอว เมว ทิฏฐเจว ธมเม สนททิฏฐิจิํ สามณณผลํ ปณณเปตุนฺตี?

[๑๗๔] “เอวํ วุตเต ภนุเต ปฏุโร กจจายโน มํ เอตทโวจ ‘สตติเม มหาราช กายา อกฐา อกฐวิธา อนิมมิตา อนิมมาตา วณณา กุฏฐจจา เอสิกฐจจาธิฏฐิจิตา. เต น อธิชนฺติ น วิปริณมฺนฺติ น อณณมณณํ พยาพาเรนฺติ นาลํ อณณมณณสส สุขาย วา ทุกุขาย วา สุขทุกุขาย วา. กตเม สตต? ปถวิกาโย อาโปกาโย เต โชกาโย วาโยกาโย สุขเข ทุกุขเข ชีเว สตตเม อิเม สตต กายา อกฐา อกฐวิธา อนิมมิตา อนิมมาตา วณณา กุฏฐจจา เอสิกฐจจาธิฏฐิจิตา. เต น อธิชนฺติ น วิปริณมฺนฺติ น อณณมณณํ พยาพาเรนฺติ นาลํ อณณมณณสส สุขาย วา ทุกุขาย วา สุขทุกุขาย วา. ตตถ นตถิ หนฺตา วา ฆาเตตา วา โสตา วา สาเวตา วา วิณฺญาตา วา วิณฺญาเปตา วา. โยปี ติณฺเหน สตเถน สีสํ ฉินฺทติ น โภจิ กิณฺจิจีวิตา โวโรเปติ; สตตฺนํ ตเวว กายานมฺนตเรน สตถํ วิวรมนุปตตี’ติ.

[๑๗๕] “อิตถํ โข เม ภนุเต ปฏุโร กจจายโน สนททิฏฐิจิํ สามณณผลํ ปฏุโรจจ สมานอ อณณเณ อณณํ พยากาสิ. เสยยถาปี ภนุเต อมพํ วา ปฏุโรจจ ลพุชํ พยากรเรยย ลพุชํ วา ปฏุโรจจ อมพํ พยากรเรยย; เอวเมว โข เม ภนุเต ปฏุโร กจจายโน สนททิฏฐิจิํ สามณณผลํ ปฏุโรจจ สมานอ อณณเณ อณณํ พยากาสิ. ตสส มยหิ ภนุเต เอตทโหสิ ‘กถณฺทิ นาม มาทิสส สมณํ วา พุราหฺมณํ วา วิชิตเว วสนตํ อปสาเทตพพํ มณฺเษยยา’ติ. โส โข อหิ ภนุเต ปฏุโรจจ กจจายนสส ภาสิตํ เนว อภินนฺตี นปปฏิโกสิ อนภินนฺทิตวา อปปฏิโกสิตวา อนตตมโน อนตตมนวาจํ อนิจฉาเรตวา ตเมว วาจํ อนุคคณฺหนฺโต อนิกกุชชฺนฺโต อฏฐจายาสนา ปกกมิ.

นิคณฺจนานุปุตตวาโท

[๑๗๖] “เอกมิทาหิ ภนุเต สมยํ เยน นิคณฺจโร นานุปุตโต เตนุปลสงกมิ อุปสงกมิตวา นิคณฺเจเน นานุปุตเตน สทฐิ สมโหมที. สมโหมทนิยํ กถํ สารณียํ วิตिसาเรตวา เอกมนตํ นิสีที. เอกมนตํ นิสินโน โข อหิ ภนุเต นิคณฺจโร นานุปุตโต เอตทโวจํ

‘ชถา นุ โช อิมานิ โภ อคคิเวสสน ปุถุสิปปายตนาณิฯเปฯ สกกา นุ โช โภ
อคคิเวสสน เอวเมว ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สนฺทิฏฺฐจิกํ สามณณผลํ ปณณเปตฺต’นฺติ?

[๑๗๗] “เอวํ วุตเต ภนฺเต นิคณฺโณ นานฺนปฺตโต มํ เอตทโวจ ‘อิธ มหาราช
นิคณฺโณ จาตุยยามสํวรํสูโต โหติ. กถณฺจ มหาราช นิคณฺโณ จาตุยยามสํวรํสูโต
โหติ? อิธ มหาราช นิคณฺโณ สพฺพวาริวาริตฺ จ โหติ สพฺพวารียุตฺโต จ สพฺพวาริ
รุตฺโต จ สพฺพวาริพฺุฏฺฐา จ. เอวํ โช มหาราช นิคณฺโณ จาตุยยามสํวรํสูโต โหติ ยโต
โช มหาราช นิคณฺโณ เอวํ จาตุยยามสํวรํสูโต โหติ; อयํ วุจฺจติ มหาราช นิคณฺโณ
คตตโต จ ยตตโต จ จิตตโต จา’ติ.

[๑๗๘] “อิถํ โช เม ภนฺเต นิคณฺโณ นานฺนปฺตโต สนฺทิฏฺฐจิกํ สามณณผลํ ปุฏฺฐ
โณ สมนฺโน จาตุยยามสํวรํ พุยาภาสิ. เสยฺยถาปิ ภนฺเต อมพํ วา ปุฏฺฐโณ ลพฺุชํ พ
ยากรยฺย ลพฺุชํ วา ปุฏฺฐโณ อมพํ พุยากรยฺย; เอวเมว โช เม ภนฺเต นิคณฺโณ
นานฺนปฺตโต สนฺทิฏฺฐจิกํ สามณณผลํ ปุฏฺฐโณ สมนฺโน จาตุยยามสํวรํ พุยาภาสิ. ตสฺส
มยฺหํ ภนฺเต เอตทโหสิ ‘กถณฺหิ นาม มาทิสฺส สมนฺโน วา พฺราหฺมณฺโน วา วิชิตฺเต ว
สนฺตํ อปฺสาเทตพฺพํ มณฺเวยฺยยา’ติ สฺส โช อหํ ภนฺเต นิคณฺจสฺส นานฺนปฺตตสฺส ภา
สิถํ เนว อภินนฺทึ นปฺปฏิโกสิ. อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิโกสิตฺวา อนตตมโน อนต
ตมนวาจํ อนิจฺฉาเรตฺวา ตเมว วาจํ อนุคคณฺหนโต อนิกฺกุชฺชนโต อุฏฺฐายาสนา
ปกกมึ.

สณจยเพลฺฐจปฺตตวาโท

[๑๗๙] “เอกมิทาหํ ภนฺเต สมยํ เยน สณจโย เพลฺฐจปฺตโต เตนุสสงฺกมึ; อุป
สงฺกมิตฺวา สณจเยน เพลฺฐจปฺตเตน สทฺธิ สมฺโมทึ. สมฺโมทณฺิยํ กถํ สารณฺิยํ วิติสา
เรตฺวา เอกมณฺตํ นิสึทึ. เอกมณฺตํ นิสินฺโน โช อหํ ภนฺเต สณจยํ เพลฺฐจปฺตตํ
เอตทโวจ ‘ชถา นุ โช อิมานิ โภ สณจย ปุถุสิปปายตนาณิฯเปฯ สกกา นุ โช โภ
สณจย เอวเมว ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สนฺทิฏฺฐจิกํ สามณณผลํ ปณณเปตฺต’นฺติ?

[๑๘๐] “เอวํ วุตเต ภนฺเต สณจโย เพลฺฐจปฺตโต มํ เอตทโวจ ‘อตฺถิ ปโร
โลโกติ อิติ เจ มํ ปุจฺฉสิ อตฺถิ ปโร โลโกติ อิติ เจ เม อสฺส อตฺถิ ปโร โลโกติ
อิติ เต นํ พุยากรยฺย. เอวณฺติปิ เม โน ตถาติปิ เม โน อณฺณถาติปิ เม โน โน
ติปิ เม โน โน โนติปิ เม โน. นตฺถิ ปโร โลโกฯเปฯ อตฺถิ จ นตฺถิ จ ปโร โล
โกฯเปฯ เนวตฺถิ น นตฺถิ ปโร โลโกฯเปฯ อตฺถิ สตฺตา โอปปาติกาฯเปฯ นตฺถิ สต
ตา โอปปาติกาฯเปฯ อตฺถิ จ นตฺถิ จ สตฺตา โอปปาติกาฯเปฯ เนวตฺถิ น นตฺถิ

[๑๕๓] “สกกา มหาราช. เตณ ทิ มหาราช ตณณเวตถ ปฏิจุจฉิสนามิ. ยถา เต ขเมยย ตถา นั พุยากรเยยาสิ. ตั กิ มณณสิ มหาราช อิช เต อสส ปุริโส ทาโส กมมกาโร ปุพพุฏฐายี ปจฉานิปาตี กิงการปฏิสสาวิ มนาปจาริ ปิยวาที มุขุ ลโลกโก. ตสส เวมสส ‘อจฉริยั วต โภ อพภูตั วต โภ ปุณณานั คติ ปุณณานั วิปาโก. อยณทิ ราชา มาคโร อชาตสตตุ เวเทหิปุตโต มนุสโส อหมิ มนุสโส. อยณทิ ราชา มาคโร อชาตสตตุ เวเทหิปุตโต ปณจทิ กามคฺเณทิ สมปปีโต สมง คิฏโต ปริจารเทติ เทโว มณณเ. อหั ปนมหิสส ทาโส กมมกาโร ปุพพุฏฐายี ปจ ฉานิปาตี กิงการปฏิสสาวิ มนาปจาริ ปิยวาที มุขุ ลโลกโก. โส วตสสาหัง ปุณณานิ กรเยยั. ยันฺหนานั เกสมสสุँ โอิหารेतวา กาสายานิ วตถานิ อจฉาเทตวา อคารสมา ฅนคาริชั ปพพเชยย’นติ. โส อปเรน สมเณน เกสมสสุँ โอิหารेतวา กาสายานิ วต ถานิ อจฉาเทตวา อคารสมา ฅนคาริชั ปพพเชยย. โส เอัว ปพพชิตโต สมาน ีกาเณน สัวโต วิหเรยย วาจา ย สัวโต วิหเรยย มนสา สัวโต วิหเรยย ฅาสจ ฉาหนปรมตาย สนตฺฏุจ อภริโต ปวิเวเก. ตั เจ เต ปุริสา เวมารเเจยยั ‘ยคเเม เทว ฅาเนยยาสิ โย เต โส ปุริโส ทาโส กมมกาโร ปุพพุฏฐายี ปจฉานิปาตี กิง การปฏิสสาวิ มนาปจาริ ปิยวาที มุขุ ลโลกโก; โส เทว เกสมสสุँ โอิหารेतวา กาสายานิ วตถานิ อจฉาเทตวา อคารสมา ฅนคาริชั ปพพชิตโต. โส เอัว ปพพชิต โต สมาน ีกาเณน สัวโต วิหริติ วาจา ย สัวโต วิหริติ มนสา สัวโต วิหริติ ฅาสจฉาหนปรมตาย สนตฺฏุจ อภริโต ปวิเวเก’ติ. อปี นุ ตวั เอัว วเทยยาสิ ‘เอตฺ เม โภ โส ปุริโส ปุณเทว โหตุ ทาโส กมมกาโร ปุพพุฏฐายี ปจฉานิปาตี กิงการ ปฏิสสาวิ มนาปจาริ ปิยวาที มุขุ ลโลกโก’ติ?

[๑๕๔] “โน เหตั ฆนเต. อถ โช นั มยเมว อภิวาเทยยามปี ปจจฺญเเจยยามปี อาสเนนปี นิมนเตยยาม อภินิมนเตยยามปี นั จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลาน ปปจจยเฆสชฺชปริกฺขาเรหิ ฅมมิกมปีสส รกฺขาวรณคฺคตตี สัวิทเเฮยยามา”ติ.

[๑๕๕] “ตั กิ มณณสิ มหาราช ยทิ เอัว สนเต โหติ วา สนทิจฺจิกั สามณณผลั โน วา”ติ? “อทธา โช ฆนเต เอัว สนเต โหติ สนทิจฺจิกั สามณณผล”นติ. “อิทัง โช เต มหาราช มยา ปจมั ทิจฺจเว ฅมเม สนทิจฺจิกั สามณณผลั ปณณตต”นติ.

ทุติยสนทิจฺจิกสามณณผลั

[๑๕๖] “สกกา ปน ฆนเต อณณมปี เอวมเว ทิจฺจเว ฅมเม สนทิจฺจิกั สามณณผลั ปณณเปตฺ”นติ? “สกกา มหาราช. เตณ ทิ มหาราช ตณณเวตถ ปฏิ

ปุจฅสิสสามิ. ยถา เต ขฅเมยย ตถา นั พุยากรยยาสิ. ตั กิ มฅฅสิ มหาราชา อิศ
 เต อสส ปุริส โก สสโก คหปติโก กรการโก ราสิวฑฅโก. ตสส เอวมสส ‘อจฅริยั
 วัต โภ อพุฏตั วัต โภ ปุฅฅฅนั คติ ปุฅฅฅนั วิปาโก. อยฅหิ ราชา มาคโร
 อชาตสตตु เวเทหิปุตโต มนุสโส อหฅปิ มนุสโส. อยฅหิ ราชา มาคโร อชาตสตตु
 เวเทหิปุตโต ปฅจหิ กามคุฅหิ สฅปปีโต สฅฅฅฅโกโต ปรีจาเรติ เทโว มฅฅ. อหั
 ปนฅหิสส กสสโก คหปติโก กรการโก ราสิวฑฅโก. โส วัตสสาหั ปุฅฅฅนั
 กรยัย. ยัฅนุหาหั เกสมสสสุ โอิหารेतวา กาสายานิ วัตถานิ อจฅฅาเทตวา อฅารสฅา
 อฅาริยั ปพพเชยย’นติ.

“โส อปเรน สฅฅน อปปี วา โภคกขฅนั ปหาย มหฅนั วา โภคกขฅนั
 ปหาย อปปี วา ฅาติปรีวฅฅนั ปหาย มหฅนั วา ฅาติปรีวฅฅนั ปหาย เกสมสสสุ
 โอิหารेतวา กาสายานิ วัตถานิ อจฅฅาเทตวา อฅารสฅา อฅาริยั ปพพเชยย. โส
 เอว ปพพชิต สฅาโน กาเฅน สัวโต วิหเรยย วาจา ย สัวโต วิหเรยย มนสา สัว
 โต วิหเรยย ฅาสจฅาฅนปรมตาย สนตฅุฅโจ อฅิรโต ปรีเวเก. ตั เจ เต ปุริสา
 เอวมาโรเจยย ‘ยคฅเม เทว ชาเนยยาสิ โย เต โส ปุริส โก สสโก คหปติโก กรการ
 โก ราสิวฑฅโก; โส เทว เกสมสสสุ โอิหารेतวา กาสายานิ วัตถานิ อจฅฅาเทตวา
 อฅารสฅา อฅาริยั ปพพชิต. โส เอว ปพพชิต สฅาโน กาเฅน สัวโต วิหริ
 วาจา ย สัวโต วิหริ มนสา สัวโต วิหริ ฅาสจฅาฅนปรมตาย สนตฅุฅโจ อฅิรโต
 ปรีเวเก’ติ. อปี นุ ตวั เอว วเทยยาสิ ‘เอตु เม โภ โส ปุริส ปุฅนเทว โหตุ กสส
 โก คหปติโก กรการโก ราสิวฑฅโก’ติ?

[๑๕๗] “โน เหตु ฅนเต. อถ โข นั มยเมว อฅิวาเทยยามปี ปจจฅุฅเจยยามปี
 อาสเนนปี นิมนเตยยาม อฅินิมนเตยยามปี นั จีวรปรีฅฅปาตเสนาสนคิลาน
 ปปจจยฅาสชชปรีกขารหิ ฅฅฅฅฅปรีสส รกขาวรฅคตตี สัวิทเทยยามา”ติ.

[๑๕๘] “ตั กิ มฅฅสิ มหาราชา? ยหิ เอว สนเต โหติ วา สนทิจิฅกั
 สามฅฅผลั โน วา”ติ? “อทฐา โข ฅนเต เอว สนเต โหติ สนทิจิฅกั
 สามฅฅผล”นติ “อิหั โข เต มหาราชา มยา พุติยั ทิจุฅเจว ฅฅฅ สนทิจิฅกั
 สามฅฅผลั ปฅฅตต”นติ.

ปณีตตรสามฅฅผล

[๑๕๙] “สกา ปน ฅนเต อฅฅฅฅปี ทิจุฅเจว ฅฅฅ สนทิจิฅกั สามฅฅผลั
 ปฅฅเปตु อิเมหิ สนทิจิฅเกหิ สามฅฅผลเอหิ อฅิกกนตตรฅจ ปณีตตรฅจา”ติ?

“อพรหมจริยํ ปหาย พรหมจาริ โหติ อารจาริ วิรโต เมฅณา คามฅมมา. อิทมปิสส โหติ สิลสมิ.

“มุสวาทํ ปหาย มุสวาทา ปฏิวิรโต โหติ สจจวาที สจจสนุโธ เถโต ปจจยโก อวิสวาทโก โลกสส. อิทมปิสส โหติ สิลสมิ.

“ปิสุณํ วาจํ ปหาย ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ; อิต สุตวา น อมุตร อกขาทา อิเมสํ เกทาย; อมุตร วา สุตวา น อิเมสํ อกขาทา อมุสํ เกทาย. อิติ ภินนानํ วา สนุธาทา สหิตานํ วา อนุปปาทา สมคคاراโม สมคครโต สมคคณนที สมคคกรณิ วาจํ ภาสิตา โหติ. อิทมปิสส โหติ สิลสมิ.

“ผรุสํ วาจํ ปหาย ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ; ยา सा वाजा नेला कणुणसुखा पेमनिया हथयंगमा प्रि पुरुचनकनुता पुरुचनमनापा तटारुपी वाजं भासिता โหति. อิทมปิสส โหติ สิลสมิ.

“สมพปปลาปี ปหาย สมพปปลาปา ปฏิวิรโต โหติ กาลวาที ภูตวาที อตถวาที ฅมมวาที วินยวาที นิธานวตี วาจํ ภาสิตา โหติ กาเลน สาปเทสํ ปริญนตวตี อตถสํหิตํ. อิทมปิสส โหติ สิลสมิ.

“พีชคามภูตคามสมารมภา ปฏิวิรโต โหติฯเปฯ เอกภตติโก โหติ รตตุปรโต วิรโต วิกาลโภชนา. นจจคิตวาทิตวิสุททสสนา ปฏิวิรโต โหติ. มาลาคนุทธิเลปน ฅารณมณททวิภูสนภูจนา ปฏิวิรโต โหติ. อุจจาสนนมหาสนา ปฏิวิรโต โหติ. ชาตรุปรชตปฏิคคหณา ปฏิวิรโต โหติ. อามกธณณปฏิคคหณา ปฏิวิรโต โหติ. อามกมंसปฏิคคหณา ปฏิวิรโต โหติ. อิตถิกุมาริกปฏิคคหณา ปฏิวิรโต โหติ. ทาสิทาส ปฏิคคหณา ปฏิวิรโต โหติ. อเชพกปฏิคคหณา ปฏิวิรโต โหติ. กุกกุฏสูกรปฏิคคหณา ปฏิวิรโต โหติ. หตถิควสสวพวปฏิคคหณา ปฏิวิรโต โหติ. เขตตวตถุปฏิคคหณา ปฏิวิรโต โหติ. ทูเตยยปหิณคมนานุโยคา ปฏิวิรโต โหติ. กยวิกุกยา ปฏิวิรโต โหติ. ตุลาภูฏกंसภูฏมานภูฏา ปฏิวิรโต โหติ. อุกโกฏนนวนจจนิกตีสาจโยคา ปฏิวิรโต โหติ. เณทวณพณนวิปราโมสอาโลปสทสาการา ปฏิวิรโต โหติ. อิทมปิสส โหติ สิลสมิ.

จุฬลิลํ นิภูจิตํ.

มชฅมิลลิลํ

[๑๙๕] “ขถา วา ปเนเก โภนุโตะ สมณพฐาหฺมณฺหา สทฐาเทยฺยานิ โภชนานิ ฅุณฺชิตฺวา เต เอวรูปุํ พืชคคามฅุตคคามสมารมฺภํ อนุยฺตุตฺตา วิหรนฺติ. เสยฺยถิทํ— มฺูล พืชํ ขนฺธพืชํ ผพฺพพืชํ อกคคพืชํ พืชพืชเมว ปณฺจมํ อิติ เอวรูปา พืชคคามฅุตคคาม สมารมฺภา ปฏฺีวิริโตะ โหติ. อิทมฺปิสุส โหติ สีสสมฺี.

[๑๙๖] “ขถา วา ปเนเก โภนุโตะ สมณพฐาหฺมณฺหา สทฐาเทยฺยานิ โภชนานิ ฅุณฺชิตฺวา เต เอวรูปุํ สนฺนธิการปรีโภคํ อนุยฺตุตฺตา วิหรนฺติ. เสยฺยถิทํ— อนุสนฺนินฺี ปานสนฺนินฺี วตถสนฺนินฺี ยานสนฺนินฺี สยนสนฺนินฺี คนฺธสนฺนินฺี อามิสสนฺนินฺี อิติ วา อิติ เอวรูปา สนฺนธิการปรีโภคา ปฏฺีวิริโตะ โหติ. อิทมฺปิสุส โหติ สีสสมฺี.

[๑๙๗] “ขถา วา ปเนเก โภนุโตะ สมณพฐาหฺมณฺหา สทฐาเทยฺยานิ โภชนานิ ฅุณฺชิตฺวา เต เอวรูปุํ วิสุกทสฺสนํ อนุยฺตุตฺตา วิหรนฺติ. เสยฺยถิทํ นจจํ คีตํ วาทิตํ เปกขํ อกฺขานํ ปาณิสฺสรํ เวตาฬิํ กุมภถฺถณฺณํ โสภนํ จณฺฑาลํ วัสํ โธวณฺ์ หตฺถียุทฺ์ อสฺสยฺุทฺ์ มหีสยฺุทฺ์ อุสภยฺุทฺ์ อชยฺุทฺ์ เมณฺฑยฺุทฺ์ กุกกฺุณฺยฺุทฺ์ วณฺฺณกฺุณฺยฺุทฺ์ ทณฺฑยฺุทฺ์ มุณฺญจฺิยฺุทฺ์ นิพฺพยฺุทฺ์ อฺุยโยธิกํ พลคคํ เสนาพฺยฺุทฺ์ อนิกทสฺสนํ อิติ วา อิติ เอว รูปา วิสุกทสฺสนา ปฏฺีวิริโตะ โหติ. อิทมฺปิสุส โหติ สีสสมฺี.

[๑๙๘] “ขถา วา ปเนเก โภนุโตะ สมณพฐาหฺมณฺหา สทฐาเทยฺยานิ โภชนานิ ฅุณฺชิตฺวา เต เอวรูปุํ ชุตปฺปมาทณฺฺจานานฺุโยคํ อนุยฺตุตฺตา วิหรนฺติ. เสยฺยถิทํ— อณฺฺจปทํ ทสปทํ อากาสํ ปรีหารปถํ สนฺติกํ ขลิกํ ฅมฺภิกํ สลาภหตฺถํ อกฺขํ ปงคจิริ วงกํ โมกฺขจิกํ จิงคฺุลิกํ ปตตฺตาฬุหํ รถกํ ธนุํ อกฺขริกํ มเนสิกํ ยถาวชฺชํ อิติ วา อิติ เอวรูปา ชุตปฺปมาทณฺฺจานานฺุโยคา ปฏฺีวิริโตะ โหติ. อิทมฺปิสุส โหติ สีสสมฺี.

[๑๙๙] “ขถา วา ปเนเก โภนุโตะ สมณพฐาหฺมณฺหา สทฐาเทยฺยานิ โภชนานิ ฅุณฺชิตฺวา เต เอวรูปุํ อฺุจจาสนมมหาสนมํ อนุยฺตุตฺตา วิหรนฺติ. เสยฺยถิทํ— อาสนฺุทึ ปลลงกํ โคนกํ จิตตํ ปฏฺีกํ ปฏฺุลิกํ ตฺุลิกํ วิกติกํ อฺุทฺุทโลมฺี เอกนฺตโลมฺี กณฺฺณสิสฺสํ โเกเสยฺยํ กุตตํ หตฺถตฺถธํ อสฺสตฺถธํ รถตฺถธํ อชินปฺปเวณฺี กทลิมิคปวรูปจจตฺถธณฺ์ สอฺุตฺตรจจทํ อฺุภโตโลहितกฺุปธานํ อิติ วา อิติ เอวรูปา อฺุจจาสนมมหาสนนา ปฏฺีวิริ โตะ โหติ. อิทมฺปิสุส โหติ สีสสมฺี.

[๒๐๐. “ขถา วา ปเนเก โภนุโตะ สมณพฐาหฺมณฺหา สทฐาเทยฺยานิ โภชนานิ ฅุณฺชิตฺวา เต เอวรูปุํ มณฺุทณวิณฺุสนณฺุจานานฺุโยคํ อนุยฺตุตฺตา วิหรนฺติ. เสยฺยถิทํ— อฺุจฉาทนํ ปรีมทฺุทนํ นุหาปนํ สมพาหนํ อาทาสํ อณฺุชนํ มาลาคนฺธวิเลปนํ มุขจฺุณฺณํ มุขเลปนํ หตฺถพณฺ์ สิชพาพณฺ์ ทณฺุทํ นาฬิกํ อสิ ฅตฺตํ จิตฺฐปาหนํ อณฺุทิสํ มณฺี

วาลพีชฅนี โธทาทานิ วตถานิ ทีชทสทานิ อิติ วา อิติ เอวรูปา มฅณทฅนวิญญุสฅนญุจฅนา นุโยคฅา ปฎิวิโรโต โหติ. อิทฅมปิสุส โหติ สีสลสฅมี.

[๒๐๑] “ขธฅา วา ปฅเนเก โฅนุโต สฅมฅณพุรฅาหฅมฅณา สทุธฅาเทยฅยานิ โฅชฅนฅานิ ฅุฅณชิตวฅา เต เอวรูปี ติรจฅณฅนฅกฅถึ ฅนุขุตตฅา วิหรฅนติ. เสยฅยธิที— ราชกฅถึ โจรกฅถึ มหฅามตตกฅถึ เสฅนากฅถึ ฅภยกฅถึ ขุทุชฅกฅถึ ฅนุฅนฅกฅถึ ปฅานกฅถึ วตถกฅถึ สยฅนฅกฅถึ มาลฅากฅถึ ฅนุชฅกฅถึ ฅวาทิกฅถึ ฅยานกฅถึ ฅคามกฅถึ ฅนิคฅมกฅถึ ฅนคฅรกฅถึ ฅชนปทกฅถึ อิตถิกฅถึ สุรกฅถึ วิสิขฅากฅถึ ฅกุมฅภฅญุจฅานกฅถึ ปุพุพเปตกฅถึ นฅานตตกฅถึ โลกกฅขฅายิกฅถึ สฅมุททกฅขฅายิกฅถึ อิติภวฅาภวกฅถึ อิติ วา อิติ เอวรูปฅาย ติรจฅณฅนฅกฅถาย ปฎิวิโรโต โหติ. อิทฅมปิสุส โหติ สีสลสฅมี.

[๒๐๒] “ขธฅา วา ปฅเนเก โฅนุโต สฅมฅณพุรฅาหฅมฅณา สทุธฅาเทยฅยานิ โฅชฅนฅานิ ฅุฅณชิตวฅา เต เอวรูปี วิคคฅาทิกกฅถึ ฅนุขุตตฅา วิหรฅนติ. เสยฅยธิที น ตวึ อิมึ ฅมฅมวิฅนยึ อฅาฅานฅาสิ อหึ อิมึ ฅมฅมวิฅนยึ อฅาฅานฅามิ กิ ตวึ อิมึ ฅมฅมวิฅนยึ อฅาฅานิสุสสิมิจฅฉฅา ปฎิปนุโน ตวฅมสิ อหฅมสฅมิ สฅมมา ปฎิปนุโน สหิตึ เม อสหิตึ เต ปุเร วจฅนียึ ปจฅฉฅา อวจ ปจฅฉฅา วจฅนียึ ปุเร อวจ อธิจฅินุฅถึ เต วิปราชฅตตึ อโฅโรปีโต เต วาโท นิคคหิโต ตวฅมสิ จร วาทปปโมกขฅาย นิพุเพเจหิ วา สเจ ปโหสิตี อิติ วา อิติ เอวรูปฅาย วิคคฅาทิกกฅถาย ปฎิวิโรโต โหติ. อิทฅมปิสุส โหติ สีสลสฅมี.

[๒๐๓] “ขธฅา วา ปฅเนเก โฅนุโต สฅมฅณพุรฅาหฅมฅณา สทุธฅาเทยฅยานิ โฅชฅนฅานิ ฅุฅณชิตวฅา เต เอวรูปี ทุเตยฅยปหิฅณคฅมฅนฅานุโยคึ ฅนุขุตตฅา วิหรฅนติ. เสยฅยธิที— ฅรฅณฅถึ ฅราชฅมหฅามตตฅานึ ฅขตติยฅานึ ฅพุรฅาหฅมฅณฅานึ ฅคหปติกฅานึ ฅกุมารฅานึ ‘อิธ คจฅฉ อมุตราชคจฅฉ อิทึ หร อมุตร อิทึ อฅาหราชติ อิติ วา อิติ เอวรูปา ทุเตยฅยปหิฅณคฅมฅนฅานุโยคฅา ปฎิวิโรโต โหติ. อิทฅมปิสุส โหติ สีสลสฅมี.

[๒๐๔] “ขธฅา วา ปฅเนเก โฅนุโต สฅมฅณพุรฅาหฅมฅณา สทุธฅาเทยฅยานิ โฅชฅนฅานิ ฅุฅณชิตวฅา เต กุหฅกา จ โหฅนติ ลปกฅา จ ฅเนมิตติกฅา จ นิปุเปสิกฅา จ ลฅาฅณลฅาฅถึ นิชิคีสิตาโร จ. อิติ เอวรูปา กุหฅนลปฅนา ปฎิวิโรโต โหติ. อิทฅมปิสุส โหติ สีสลสฅมี”.

มขุฅมิฅสิลึ นินุฅจิตึ.

มหาสิลึ

[๒๐๕] “ขธฅา วา ปฅเนเก โฅนุโต สฅมฅณพุรฅาหฅมฅณา สทุธฅาเทยฅยานิ โฅชฅนฅานิ ฅุฅณชิตวฅา เต เอวรูปฅาย ติรจฅณฅนฅวิขฅาย มิจฅฉฅาชีเวฅน ชิวิตึ กปเปฅนติ. เสยฅยธิที—

องคฺ นิमितตํ อูปปาตํ สุปินํ ลกขณํ มุสิกจฉินนํ อคคิโหมํ ทพพิโหมํ ฤสโหมํ กณโหมํ ตณฺฑลโหมํ สปปิโหมํ เตลโหมํ มุขโหมํ โลหิตโหมํ องคฺวิชชา วตฤวิชชา ขตตวิชชา สีวิชชา ฤตวิชชา ฤริวิชชา อหิวิชชา วิสวิชชา วิจฉิกวิชชา มุสิกวิชชา สกฺุณวิชชา วายสวิชชา ปกฺกขฅฅานํ สรปริตตฅานํ มิคจกํ อิติ วา อิติ เอวรูปาย ตีรจฉานวิชชาย มิจฉาชีวา ปฏฺวิโรโต โหติ. อิทมฺปิสฺส โหติ สีลสฺมี.

[๒๐๖] “ยถา วา ปเนเก โภนโต สมณพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ โภชนานิ ฤฅชิตฺวา เต เอวรูปาย ตีรจฉานวิชชาย มิจฉาชีเวน ชีวิตํ กปฺเปนติ. เสยฺยถิทํ— มณิลกขณํ วตถลกขณํ ทณฺฑลลกขณํ สตถลกขณํ อสิลลกขณํ อุสูลลกขณํ ฅนูลลกขณํ อารูลลกขณํ อิตถิลลกขณํ ปุริสลกขณํ กุมารลกขณํ กุมาริลลกขณํ ทาสลกขณํ ทาสิลลกขณํ หตถิลลกขณํ อสฺสลกขณํ มหีสลลกขณํ อุสภลลกขณํ โคลลลกขณํ อชลลกขณํ เมณฺฑลลกขณํ กุกฺกุฏลลกขณํ วฏฺฏลลกขณํ โคธาลลกขณํ กณฺณิกลลกขณํ กจฉปลลกขณํ มิคลลกขณํ อิติ วา อิติ เอวรูปาย ตีรจฉานวิชชาย มิจฉาชีวา ปฏฺวิโรโต โหติ. อิทมฺปิสฺส โหติ สีลสฺมี.

[๒๐๗] “ยถา วา ปเนเก โภนโต สมณพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ โภชนานิ ฤฅชิตฺวา เต เอวรูปาย ตีรจฉานวิชชาย มิจฉาชีเวน ชีวิตํ กปฺเปนติ. เสยฺยถิทํ— รณณํ นิยฺยานํ ภาวิสฺสติ รณณํ อนิยฺยานํ ภาวิสฺสติ อพฺภนฺตฺรณํ รณณํ อูปฺยานํ ภาวิสฺสติ พาหิรณํ รณณํ อปฺยานํ ภาวิสฺสติ พาหิรณํ รณณํ อูปฺยานํ ภาวิสฺสติ อพฺภนฺตฺรณํ รณณํ อปฺยานํ ภาวิสฺสติ อพฺภนฺตฺรณํ รณณํ ชโย ภาวิสฺสติ พาหิรณํ รณณํ ปฺรราชโย ภาวิสฺสติ พาหิรณํ รณณํ ชโย ภาวิสฺสติ อพฺภนฺตฺรณํ รณณํ ปฺรราชโย ภาวิสฺสติ อิติ อิมสฺส ชโย ภาวิสฺสติ อิมสฺส ปฺรราชโย ภาวิสฺสติ อิติ วา อิติ เอวรูปาย ตีรจฉานวิชชาย มิจฉาชีวา ปฏฺวิโรโต โหติ. อิทมฺปิสฺส โหติ สีลสฺมี.

[๒๐๘] “ยถา วา ปเนเก โภนโต สมณพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ โภชนานิ ฤฅชิตฺวา เต เอวรูปาย ตีรจฉานวิชชาย มิจฉาชีเวน ชีวิตํ กปฺเปนติ. เสยฺยถิทํ— จนฺทคฺคาโห ภาวิสฺสติ สุริยคฺคาโห ภาวิสฺสติ นกฺขตตคฺคาโห ภาวิสฺสติ จนฺทิมสุริยานํ ปถคฺคณํ ภาวิสฺสติ จนฺทิมสุริยานํ อูปฺปถคฺคณํ ภาวิสฺสติ นกฺขตตณํ ปถคฺคณํ ภาวิสฺสติ นกฺขตตณํ อูปฺปถคฺคณํ ภาวิสฺสติ อุกฺกาปาโต ภาวิสฺสติ ทิสาทาโห ภาวิสฺสติ ฤมิจาลอ ภาวิสฺสติ เทวทฺทฺรภิ ภาวิสฺสติ จนฺทิมสุริยนกฺขตตณํ อุกคฺคณํ โอคคฺคณํ สํกิลลํ โวทานํ ภาวิสฺสติ เอวฺวิปาโก จนฺทคฺคาโห ภาวิสฺสติ เอวฺวิปาโก สุริยคฺคาโห ภาวิสฺสติ เอวฺวิปาโก นกฺขตตคฺคาโห ภาวิสฺสติ เอวฺวิปากํ จนฺทิมสุริยานํ ปถคฺคณํ ภาวิสฺสติ เอวฺวิปากํ จนฺทิมสุริยานํ อูปฺปถคฺคณํ ภาวิสฺสติ เอวฺวิปากํ นกฺขตตณํ ปถคฺคณํ ภาวิส

สตี เอววิปากัง นกขตตานิ อุบปถคณนัง ภวิสสตี เอววิปาโก อุกกาปาโต ภวิสสตี
เอววิปาโก ทิสาทาโห ภวิสสตี เอววิปาโก ฅุมิจาโล ภวิสสตี เอววิปาโก เทว
ทุทฐภี ภวิสสตี เอววิปากัง จนนทิมสุริยนกขตตานิ อคคณนัง โอคคณนัง สักกิลลัสสั โวทานัง
ภวิสสตี อิติ วา อิติ เอวรฐปาย ตีรจฅานวิขชาย มิจฅาชีวา ปฏีวีสโต โหตี. อี
ทมปิสส โหตี สีสสมิ.

[๒๐๙] “ขถา วา ปนเเก โภนโต สมนพฐาหมณนา สทฐาทะยยานิ โภชนานิ
ภุฅชิตวา เต เอวรฐปาย ตีรจฅานวิขชาย มิจฅาชีเวน ชีวิตัง กปเปนตี. เสขยถิทัง—
สุวญฅจิกา ภวิสสตี ทุพพญญจิกา ภวิสสตี สุภิกขัง ภวิสสตี ทุพภิกขัง ภวิสสตี เขมมံ ภ
วิสสตี ภยั ภวิสสตี โรโค ภวิสสตี อารคคยั ภวิสสตี มุทฐา คณนา สงขานัง กา
เวยยั โลกายตัง อิติ วา อิติ เอวรฐปาย ตีรจฅานวิขชาย มิจฅาชีวา ปฏีวีสโต โหตี.
อิทมปิสส โหตี สีสสมิ.

[๒๑๐. “ขถา วา ปนเเก โภนโต สมนพฐาหมณนา สทฐาทะยยานิ โภชนานิ
ภุฅชิตวา เต เอวรฐปาย ตีรจฅานวิขชาย มิจฅาชีเวน ชีวิตัง กปเปนตี. เสขยถิทัง—
อาวาหนัง วิวาหนัง สัวรรณัง วิวรรณัง สงกัรณัง วิกัรณัง สุภคคณณัง ทุพภคคณณัง วิ
รฐทคคพภคคณณัง ชีวทานิพนุณนัง หนุสัหนนัง หตถาภิชปปนัง หนุชปปนัง กณณชปปนัง อา
ทาสปณ्हัง กุमारิกปณ्हัง เทวปณ्हัง อาทิจจุปญจานัง มหตูปญจานัง อพภุชชลนัง สิริว
หายนัง อิติ วา อิติ เอวรฐปาย ตีรจฅานวิขชาย มิจฅาชีวา ปฏีวีสโต โหตี. อี
ทมปิสส โหตี สีสสมิ.

[๒๑๑] “ขถา วา ปนเเก โภนโต สมนพฐาหมณนา สทฐาทะยยานิ โภชนานิ
ภุฅชิตวา เต เอวรฐปาย ตีรจฅานวิขชาย มิจฅาชีเวน ชีวิตัง กปเปนตี เสขยถิทัง—
สนตติกมมัม ปณธิกมมัม ฅุตกมมัม ฅุริกมมัม วสสกมมัม โวสสกมมัม วตถุกมมัม วตถุปริกมมัม
อาจมมัม นุหาปนัง ชุหนัง วมมัม วิเรจณัง อุทฐัวิเรจณัง อโรวิเรจณัง สีสวิเรจณัง กณณเตลลั
เนตตตปปนัง นตถุกมมัม อณชนัง ปจจณชนัง สาลากิยั สลลกตติยั ทารกตติกัจฅา มุล
ภาสชชานัง อนุปปทานัง โอสธินัง ปฏีโมกโข อิติ วา อิติ เอวรฐปาย ตีรจฅานวิขชาย
มิจฅาชีวา ปฏีวีสโต โหตี. อิทมปิสส โหตี สีสสมิ.

[๒๑๒] “ส โข โส มหาราช ภิกขุ เอว สีสสมปนโน น กุโตจิจิ ภยั สมนุปส
สตี ยทิทัง สีสสัวโรโต. เสขยถาปี— มหาราช ราชา ขตติโย มุทฐาภีสิตโต นิหตปจ
จามิตโต น กุโตจิจิ ภยั สมนุปสสตี ยทิทัง ปจจตถิกโต; เอวเมว โข มหาราช ภิกขุ
เอว สีสสมปนโน น กุโตจิจิ ภยั สมนุปสสตี ยทิทัง สีสสัวโรโต. โส อิมินา อริเฅน

สีลฅกขณธฅน สมนนาคโต อชฅตตํ อนวชชชสุขํ ปฏิสัเวเทติ. เอวํ โข มหาราช ฅภิกขุ
สีลสมปนโน โหติ.

มหาสิลลํ นิฏฐิตํ.

อินทริยสัวาริ

[๒๑๓] “กถฅณจ มหาราช ฅภิกขุ อินทริยฅเสสุ คุตตทวาริ โหติ? อีธ มหาราช
ฅภิกขุ จกขุณา รุปี ทิสวา น นิमितตคคาคหิ โหติ นานุพยฅณชฅนคคาคหิ. ยตวาทิกรณ
เมณั จกขุณทริยั อสัวตั วิหรนตั อภิชฅมา โทมณสสา ปापกา อกุสลา ธมมา อน
वासสเวยยั ตสส สัวาราย ปฏุปชชติ รกชติ จกขุณทริยั จกขุณทริยฅ สัวาริ อापชช
ติ. โสเตน สททํ สุตวาทาเปฯ ฅมานน ฅนณั ฅขายิตวาทาเปฯ ฅวิหหาย รลลั สายิต
วาทาเปฯ กาเณน โผฏฐพพํ ฅสุตวาทาเปฯ มนสสา ธมมํ วิณณาย น นิमितตคคาคหิ
โหติ นานุพยฅณชฅนคคาคหิ. ยตวาทิกรณเมณั มนินทริยั อสัวตั วิหรนตั อภิชฅมา โท
มณสสา ปापกา อกุสลา ธมมา อนवासสเวยยั ตสส สัวาราย ปฏุปชชติ รกชติ
มนินทริยั มนินทริยฅ สัวาริ อापชชติ. โส อิมินา อริเณน อินทริยสัวารณ สมนนาค
โต อชฅตตํ อพยาเสกสุขํ ปฏิสัเวเทติ. เอวํ โข มหาราช ฅภิกขุ อินทริยฅเสสุ คุตตท
วาริ โหติ.

สติสมปชฅณณ

[๒๑๔] “กถฅณจ มหาราช ฅภิกขุ สติสมปชฅณณเณน สมนนาคโต โหติ? อีธ
มหาราช ฅภิกขุ อภิกกนุเต ปฏิกกนุเต สมปชฅนการิ โหติ อาโลกิตะ วิโลกิตะ สมป
ชฅนการิ โหติ สมิณชิตะ ปสาริตะ สมปชฅนการิ โหติ สงฆาฎิปตตจิวรรธารณ
สมปชฅนการิ โหติ อสิตะ ปีเต ขายิตะ สายิตะ สมปชฅนการิ โหติ อุจจารปสสา
วกมเม สมปชฅนการิ โหติ คเต จิตะ นิสินเน สุตเต ชาคริตะ ภาสิตะ ตุณหิภาเว
สมปชฅนการิ โหติ. เอวํ โข มหาราช ฅภิกขุ สติสมปชฅณณเณน สมนนาคโต โหติ.

สนุโตโส

[๒๑๕] “กถฅณจ มหาราช ฅภิกขุ สนุตุฎุจ โหติ? อีธ มหาราช ฅภิกขุ สน
ตุฎุจ โหติ กายปรีหาริเกณ จิวเรน กุจฅนปรีหาริเกณ ปิณชปาเตน โส เณน เยเนว
ปกกมติ สมหาทาเยว ปกกมติ. เสยยถापิ มหาราช ปกขี สกุณเณ เณน เยเนว เทติ
สพตตภาโรว เทติ. เอวเมว โข มหาราช ฅภิกขุ สนุตุฎุจ โหติ กายปรีหาริเกณ จิ

วเรน กุจฅนิปรีหารีเกน ปีณชปาเตน. โส ฅเณ ฅเณว ปกุกฅมติ สฅมาทາเฅว ปกุกฅมติ. เฅว โช มหาราช ฅภิกุชฅ สนตฅญุโฅ โหติ.

ฅนัวรณปพหานั

[๒๑๖] “โส อิมินา จ อริเฅน สีสลกขณุฅเณ สฅมฅนุฅนาคโ๓ อิมินา จ อริเฅน อีณทรียสัฅวเรน สฅมฅนุฅนาคโ๓ อิมินา จ อริเฅน สติสฅมปชฅณเฅน สฅมฅนุฅนาคโ๓ อิมาย จ อริยาย สนตฅญุจึยยา สฅมฅนุฅนาคโ๓ วิวิตตั สเฅนาสนั ฅภชติ อรฅณฅณั รุกุชฅมูลั ปพพตั กนุทรี คีริคุหั สุสฅนั ฅวณปตถั อพโฅภกาสั ปลาฅลปุฅณชั. โส ปจฅฉฅนฅมตถั ปีณชปาตป ปฎีกกนุโ๓ นีสึทติ ปลฅลฅงกั อฅภุชิตวา อุชั กายั ปฅณิฅราย ปรีฅมุชั สติ อุปฅญุฅเปต วา.

[๒๑๗] “โส อภิชฅณั โลเก ปหาย วิคตฅาภิชฅณเฅน เจตสฅา วิหริติ อภิชฅณาย จิตตั ปรีโ๓เฅติ. พยฅาปาทปโ๓สั ปหาย อพยฅาปฅนฅจิตโ๓ติ วิหริติ สพพปฅาณฅฎุทหิตานุ กฅมปี พยฅาปาทปโ๓สฅา จิตตั ปรีโ๓เฅติ. อีณฅมิตุฅ ปหาย วิคตอีณฅมิตุโ๓ วิหริติ อฅ โลฅกสฅณฅณิ สโ๓ สฅมปชฅาโน อีณฅมิตุฅา จิตตั ปรีโ๓เฅติ. อุทฅจจกุกุกุจจั ปหาย อฅ ทุฅโ๓ติ วิหริติ อชฅณตถั วุฅปสฅนตฅจิตโ๓ติ อุทฅจจกุกุกุจจฅา จิตตั ปรีโ๓เฅติ. วิจิกิฅจฅฅ ปหาย ตีณฅณวิจิกิฅจฅไฅ วิหริติ อกถัฅกถึ กุสเลสุ ฅมฅเมสุ วิจิกิฅจฅฅาย จิตตั ปรีโ๓เฅติ.

[๒๑๘] “เสยยถาปี มหาราช ปุรีโ๓ อีณั อาทาย กฅมฅนุฅเต ปโ๓เฅชยย. ตสส เต กฅมฅนุฅตา สฅมิชฅณเฅยยั. โส ยานี จ โปรฅาณานี อีณฅมูฅลานี ตานี จ พยฅนุติ กเรยย สึยฅา จสส อุตตริ อวสิฅญัจจั ทารฅภรฅณาย. ตสส เฅวฅมสส ‘อหั โช ปุพเพ อีณั อาทาย กฅมฅนุฅเต ปโ๓เฅชสิ. ตสส เม เต กฅมฅนุฅตา สฅมิชฅณเฅสิ. โสหั ยานี จ โปรฅาณานี อีณฅมูฅลานี ตานี จ พยฅนุติ อกาสึ อตถิ จ เม อุตตริ อวสิฅญัจจั ทารฅภรฅณายาติ. โส ตโ๓ติฅนัทานั ลฅภถ ปาโฅมชชั อธิคจฅเฅยย โสฅมฅนุฅสสั.

[๒๑๙] “เสยยถาปี มหาราช ปุรีโ๓ อฅพาทิโก อสส ทุกุชิตุ พาทุหคิลาน; ฅภตตฅณจสส นจฅฉาเทยย น จสส กายเฅ พลฅมตตฅา. โส อปเรณ สฅมเฅน ตฅมทา อฅ พาทา มุจฅเจยย; ฅภตถั จสส ฉาเทยย สึยฅา จสส กายเฅ พลฅมตตฅา. ตสส เฅวฅมสส ‘อหั โช ปุพเพ อฅพาทิโก อโ๓หสิ ทุกุชิตุ พาทุหคิลาน; ฅภตตฅณจ เม นจฅฉาเทสิ น จ เม อาสี กายเฅ พลฅมตตฅา. โสฅมทิ อเอตริหิ ตฅมทา อฅพาทา มุตโ๓ติ; ฅภตตฅณจ เม ฉาเทติ อตถิ จ เม กายเฅ พลฅมตตฅา’ติ. โส ตโ๓ติฅนัทานั ลฅภถ ปาโฅมชชั อธิคจฅเฅยย โสฅมฅนุฅสสั.

[๒๒๐] “เสยยถาปี มหาราช ปุริโส พนุณาคาเร พทโร อสส. โส อปเรน สมเณน ตมहा พนุณาคารา มุจเจยย โสตติณา อพุภเณน น จสส กิณจิ โภคานัน วโย. ตสส เอวมสส ‘อหัง โข ปุพเพ พนุณาคาเร พทโร อโหสิ โสมหิ เอตริหิ ตมहा พนุณาคารา มุตโต โสตติณา อพุภเณน. นตถิ จ เม กิณจิ โภคานัน วโย’ติ. โส ตโตนิทานัน ลภถ ปาโมชชัง อธิคจเจยย โสมนสสั.

[๒๒๑] “เสยยถาปี มหาราช ปุริโส ทาโส อสส อนตตาริโน ปราธิโน น เณนคามังคโม. โส อปเรน สมเณน ตมहा ทาสพยา มุจเจยย อตตาริโน อปราธิโน ภูชิสโส เณนคามังคโม. ตสส เอวมสส ‘อหัง โข ปุพเพ ทาโส อโหสิ อนตตาริโน ปราธิโน น เณนคามังคโม. โสมหิ เอตริหิ ตมहा ทาสพยา มุตโต อตตาริโน อปราธิโน ภูชิสโส เณนคามังคโม’ติ. โส ตโตนิทานัน ลภถ ปาโมชชัง อธิคจเจยย โสมนสสั.

[๒๒๒] “เสยยถาปี มหาราช ปุริโส สรโน สโภโค กนตารทธานมคคัม ปฎิพชเชยย ทุพุกิกขัง สปปฎิภยั. โส อปเรน สมเณน ตัง กนตารัง นิตถเรยย โสตติณา คามนตัง อนุปาปุณเยย เขมัง อปปฎิภยั. ตสส เอวมสส ‘อหัง โข ปุพเพ สรโน สโภโค กนตารทธานมคคัม ปฎิพชชัง ทุพุกิกขัง สปปฎิภยั. โสมหิ เอตริหิ ตัง กนตารัง นิตถิณโณ โสตติณา คามนตัง อนุปตโต เขมัง อปปฎิภยั’นติ. โส ตโตนิทานัน ลภถ ปาโมชชัง อธิคจเจยย โสมนสสั.

[๒๒๓] “เอวเมว โข มหาราช ภิกขุ ยถา อิมัง ยถา โรคัง ยถา พนุณาคารัง ยถา ทาสพยั ยถา กนตารทธานมคคัม เอวัง อิมเ ปณจ นีวรณเ อปปหิเน อตตนิสมนุสสตี.

[๒๒๔] “เสยยถาปี มหาราช ยถา อาณณยั ยถา อารอคยั ยถา พนุณาโมกขัง ยถา ภูชิสสั ยถา เขมนตฎุมิ; เอวเมว โข มหาราช ภิกขุ อิมเ ปณจ นีวรณเ ปหิเน อตตนิ สมนุสสตี.

[๒๒๕] “ตสสิเม ปณจ นีวรณเ ปหิเน อตตนิ สมนุสสโต ปาโมชชัง ชายตี ปมุทิตสส ปีตี ชายตี ปีติมนสส กาโย ปสสมภตี ปสสทฐกาโย สุขัง เวเทตี สุขิโน จิตตัง สมาริยตี.

ปจมชฅมานัน

[๒๒๖] “โส วิวิจเจว กามะหิ วิวิจจ อกุสเลหิ ธมมะหิ สวิตกุกัง สวิจาร์ วิเวกขัง ปีตีสุขัง ปจมัง ฅมานัน อุปสมุปชช วิหริตี. โส อิมเมว กายัง วิเวกเชน ปีตีสุเชน

อภิสนุเทติ ปริสนุเทติ ปริปุเรติ ปริปฺพรติ นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส วิเวก
เชน ปิตฺติสฺสเชน อปฺมุญฺหิ โหติ.

[๒๒๗] “เสยฺยถาปิ มหาราช ทกฺโข นุหฺาปโก วา นุหฺापกนฺเตวาสี วา กัสม
ถาเล นุหฺานียจฺจนฺณานิ อากิริตฺวา อุกฺเกน ปริปฺโพสฺสํ ปริปฺโพสฺสํ สนฺเนยฺย สายํ น
หฺานียปิณฺชิ สฺเนหฺานุกฺตฺตา สฺเนหฺาเปรตฺตา สนฺตรพฺาหิรา ฅุฎฺฐา สฺเนเหฺน น จ ปคฺฆ
รณฺิ; เอวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ อิมเมว กายํ วิเวกเชน ปิตฺติสฺสเชน อภิสนุเทติ ปริ
สนุเทติ ปริปุเรติ ปริปฺพรติ นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส วิเวกเชน ปิตฺติสฺสเชน
อปฺมุญฺหิ โหติ. อิทมฺปิ โข มหาราช สนฺทิฎฺฐิจิํ สามฅณณผลํ ปฺริเมหิ สนฺทิฎฺฐิจิเกหิ
สามฅณณผลเอหิ อภิกฺกนฺตตรณฺจ ปณฺิตตรณฺจ.

ทุติยฅณณานํ

[๒๒๘] “ปฺน จปรํ มหาราช ภิกฺขุ วิตกฺกวิจฺจารานํ ฐปฺสมา อชฅตฺตํ สม
ปฺสาทนํ เจตฺโส เอโกทิกฺภาวํ อวิตกฺกํ อวิจฺจารํ สมาริขํ ปิตฺติสฺสํ ทุติยํ ฅณฺนํ อฺป
สมปฺชช วิหฺรติ. โส อิมเมว กายํ สมาริเชน ปิตฺติสฺสเชน อภิสนุเทติ ปริสนุเทติ ปริปุ
เรติ ปริปฺพรติ นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส สมาริเชน ปิตฺติสฺสเชน อปฺมุญฺหิ โหติ.

[๒๒๙] “เสยฺยถาปิ มหาราช อุกฺกรหฺโท คมฺภีโร อฺพภิโททโก ตสฺส เนวสฺส
ปฺรตฺถิฅาย ทิสาย อุกฺกสฺส อายมฺขํ น ทกฺขิณฺาย ทิสาย อุกฺกสฺส อายมฺขํ น ปจฺฉิ
ฅาย ทิสาย อุกฺกสฺส อายมฺขํ น อุตฺตราย ทิสาย อุกฺกสฺส อายมฺขํ เทโว จ น
กาเลนกาลํ สมฺมาธารํ อฺนุปฺปเวจฺเจยฺย. อถ โข ตมฺหาว อุกฺกรหฺทา สีตา วาริ
ธารา อฺพภิชฺชิตฺวา ตเมว อุกฺกรหฺทํ สีเตน วารินา อภิสนุเทยฺย ปริสนุเทยฺย ปริปุ
เรยฺย ปริปฺพรยฺย นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต อุกฺกรหฺทสฺส สีเตน วารินา อปฺมุญฺหิ
อสฺส. เอวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ อิมเมว กายํ สมาริเชน ปิตฺติสฺสเชน อภิสนุเทติ
ปริสนุเทติ ปริปุเรติ ปริปฺพรติ นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส สมาริเชน ปิตฺติสฺ
สเชน อปฺมุญฺหิ โหติ. อิทมฺปิ โข มหาราช สนฺทิฎฺฐิจิํ สามฅณณผลํ ปฺริเมหิ สนฺทิฎฺฐิ
เกหิ สามฅณณผลเอหิ อภิกฺกนฺตตรณฺจ ปณฺิตตรณฺจ.

ตติยฅณณานํ

[๒๓๐] “ปฺน จปรํ มหาราช ภิกฺขุ ปิตฺติยา จ วิราคา อฺเปกฺขโก จ วิหฺรติ
สโต สมฺปชานอ สฺขณฺจ กาเยน ปฺฐิสฺสเวเทติ ยํ ตํ อริยา อัจจิกฺขนฺติ ‘อฺเปกฺขโก
สตีมา สฺขวิหฺาริ’ติ ตติยํ ฅณฺนํ อฺปสมปฺชช วิหฺรติ. โส อิมเมว กายํ นิปฺปิตฺติเกน สฺ

เขน อภิสนุเทติ ปริสนุเทติ ปริปุเรติ ปริปฺพรติ นาสส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส นิปปีติเกน สุเขน อปฺมุญฺหิ โหติ.

[๒๓๑] “เสยฺยถาปิ มหาราช อุปฺปลินิยฺมึ วา ปทุมินิยฺมึ วา ปุณฺฑริกนิยฺมึ วา อปฺเปกจจานิ อุปฺปลานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺฑริกานิ วา อุทเก ชาตานิ อุทเก สํวทฺฒานิ อุทกานุคฺคตานิ อนฺโตนิมฺคฺคโปสีนิ ตานิ ยาว จคฺคา ยาว จ มฺมุลา สีเตน วารินา อภิสนุณานิ ปริสนุณานิ ปริปุรานิ ปริปฺมุญฺหานิ นาสส กิณฺจิ สพฺพาวโต อุปฺปลานํ วา ปทุมานํ วา ปุณฺฑริกานํ วา สีเตน วารินา อปฺมุญฺหิ อสฺส; เอวเมว โช มหาราช ภิกฺขุ อิมเมว กายํ นิปปีติเกน สุเขน อภิสนุเทติ ปริสนุเทติ ปริปุเรติ ปริปฺพรติ นาสส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส นิปปีติเกน สุเขน อปฺมุญฺหิ โหติ. อิทมฺปิ โช มหาราช สนฺทิฏฺฐจิกํ สามณณผลํ ปุริเมหิ สนฺทิฏฺฐิเกหิ สามณณผลเอหิ อภิกฺกนตฺตรณจ ปณฺีตฺตรณจ.

จตุตถชฺฌมานํ

[๒๓๒] “ปุณ จปฺริ มหาราช ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानํ อตฺถงคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิ จตุตถํ ชฺฌมานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส อิมเมว กายํ ปริสุทฺเธน เจตฺสา ปรีโยทาเตน ฝริตฺวา นิสินฺโน โหติ นาสส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส ปริสุทฺเธน เจตฺสา ปรีโยทาเตน อปฺมุญฺหิ โหติ.

[๒๓๓] “เสยฺยถาปิ มหาราช ปุริโส โอทาเตน วตฺถเณ สสีสํ ปารุปีตฺวา นิสินฺโน อสฺส นาสส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส โอทาเตน วตฺถเณ อปฺมุญฺหิ อสฺส; เอวเมว โช มหาราช ภิกฺขุ อิมเมว กายํ ปริสุทฺเธน เจตฺสา ปรีโยทาเตน ฝริตฺวา นิสินฺโน โหติ นาสส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส ปริสุทฺเธน เจตฺสา ปรีโยทาเตน อปฺมุญฺหิ โหติ. อิทมฺปิ โช มหาราช สนฺทิฏฺฐจิกํ สามณณผลํ ปุริเมหิ สนฺทิฏฺฐิเกหิ สามณณผลเอหิ อภิกฺกนตฺตรณจ ปณฺีตฺตรณจ.

วิปสฺสนาถาณํ

[๒๓๔] “โส เอวํ สฺมาหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปรีโยทาเต อนนฺจเณ วิคตฺตูปกฺกิเลเส มุทฺตฺตฺเต กมฺมนิเย จิตเต อาเนณฺชปฺตเต ฌาณทฺสสนาย จิตตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ. โส เอวํ ปชานาติ ‘อํ โช เม กาโย รุปี จาตุมหาภูติโก มาตาเปตฺติกสมฺภโว โอทนฺกุมมาสุปฺจโย อนิจฺจจฺฉาตฺน-ปริมทฺทฺน-ภาทน-วิทฺธํสน-ธมฺโม; อิทนฺจ ปน เม วิณฺถาณํ เอตถ สิตํ เอตถ ปฏฺิพทฺธ’นฺติ.

[๒๓๘] “โส ฅว สฅาหิต ฅิตเต ปริสุทเต ปรียๅทาเต ฅนงคฅเน ฅิตตูปกุกิล ฅเส มุทุฅเต กฅมฅนีย ฅิต ฅาเนฅชปตเต ฅิทธิวิธาย ฅิตตํ ฅภินิหริติ ฅภินินฅาเมติ โส ฅเนกวิหิตํ ฅิทธิวิธํ ปรฅจฅนุฅโฅติ— ฅโฅปี หุตว ฅพุธา โหติ ฅพุธาปี หุตว ฅโฅ โหติ; ฅาวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรฅุฅฅุฅ ติโรปการํ ติโรปพตํ ฅสชฅมาโน ฅจฅติ ฅเสยฅถาปี ฅากาเส. ปรฅวียาปี ฅุมมุชฅฅนิมุชฅ กโรติ ฅเสยฅถาปี ฅุทเก. ฅุทเกปี ฅภิชฅมาเน ฅจฅติ ฅเสยฅถาปี ปรฅวียา ฅากาเสปี ปรฅลฅเกฅน กฅมติ ฅเสยฅถาปี ปรฅกขี สกุฅเฅ. ฅิเมปี ฅนุทิมสุริเย ฅวฅมฅิทธิเก ฅวฅมฅาฅุภาเว ปรฅณินา ปรฅรามสติ ปรฅริมชฅติ. ฅยาว ปรฅหมโลกาปี ฅาเฅน ฅสํ ฅตเตติ.

[๒๓๙] “ฅเสยฅถาปี ฅมหาราช ทกโฅ กุฅมฅกาโร ว ฅกุฅมฅการฅนเตวาลี ว ฅสุ ปรฅิกฅมฅกตาย ฅตติกา ย ฅยเทว ฅาฅนวิกตี ฅากงฅเขยย ตํ ฅตเทว ฅเรยย ฅภินิปร ฅพาเทยย. ฅเสยฅถา ว ปรฅน ฅมหาราช ทกโฅ ทนตกาโร ว ฅทนตการฅนเตวาลี ว ฅสุ ปรฅิกฅมฅกตสฅมี ฅทนตสฅมี ย ฅยเทว ฅทนตวิกตี ฅากงฅเขยย ตํ ฅตเทว ฅเรยย ฅภินิปร ฅพาเทยย. ฅเสยฅถา ว ปรฅน ฅมหาราช ทกโฅ สวฅณฅกาโร ว ฅสวฅณฅการฅนเตวาลี ว ฅสุ ปรฅิกฅมฅกตสฅมี ฅสวฅณฅสฅมี ย ฅยเทว ฅสวฅณฅวิกตี ฅากงฅเขยย ตํ ฅตเทว ฅเรยย ฅภินิปร ฅพาเทยย. ฅเวฅเมว โช ฅมหาราช ภิกุ ฅว สฅาหิต ฅิตเต ปริสุทเต ปรียๅทาเต ฅนงคฅเน ฅิตตูปกุกิล ฅเส มุทุฅเต กฅมฅนีย ฅิต ฅาเนฅชปตเต ฅิทธิวิธาย ฅิตตํ ฅภินิหริติ ฅภินินฅาเมติ. โส ฅเนกวิหิตํ ฅิทธิวิธํ ปรฅจฅนุฅโฅติ— ฅโฅปี หุตว ฅพุธา โหติ ฅพุธาปี หุตว ฅโฅ โหติ; ฅาวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรฅุฅฅุฅ ติโรปการํ ติโรปพตํ ฅสชฅมาโน ฅจฅติ ฅเสยฅถาปี ฅากาเส. ปรฅวียาปี ฅุมมุชฅฅนิมุชฅ กโรติ ฅเสยฅถาปี ฅุทเก. ฅุทเกปี ฅภิชฅมาเน ฅจฅติ ฅเสยฅถาปี ปรฅวียา. ฅากาเสปี ปรฅลฅเกฅน กฅมติ ฅเสยฅถาปี ปรฅกขี สกุฅเฅ. ฅิเมปี ฅนุทิมสุริเย ฅวฅมฅิทธิเก ฅวฅมฅาฅุภาเว ปรฅณินา ปรฅรามสติ ปรฅริมชฅติ. ฅยาว ปรฅหมโลกาปี ฅาเฅน ฅสํ ฅตเตติ. ฅอิทฅมปิ โช ฅมหาราช ฅนุทิกุฅจิกิ ฅสามฅณฅผลํ ปรฅริเมหิ ฅนุทิกุฅจิกเกหิ ฅสามฅณฅผลเอหิ ฅภิก ฅกนตตรฅจ ปรฅณิตตรฅจ.

ทิพพโสตฅาณํ

[๒๔๐] “โส ฅว สฅาหิต ฅิตเต ปริสุทเต ปรียๅทาเต ฅนงคฅเน ฅิตตูปกุกิล ฅเส มุทุฅเต กฅมฅนีย ฅิต ฅาเนฅชปตเต ฅทิพพาย ฅโสตธาทุยา ฅิตตํ ฅภินิหริติ ฅภินินฅาเมติ. โส ฅทิพพาย ฅโสตธาทุยา ฅวิสุทธาย ฅตติกฅนตฅมานุฅสิกา ย ฅโฅ สทเท ฅสุฅนาติ ฅทิพเพ ฅจ ฅมานุฅเส ฅจ ฅเย ฅุเร ฅนุติเก ฅจ.

[๒๔๑] “เสยยถาปี महाराज पुरीसे अथानमकपप्रुपिपनो. सो सुण्यय गेरि सतमपि मुत्तिसतमपि संखपणवतिनितिसतमपि. तसस एवमसस ‘गेरिसत्तो’ इतिपि ‘मुत्तिसत्तो’ इतिपि ‘संखपणवतिनितिसत्तो’ इतिपि. एवमेव सो महाराज गिक्खु एवो समाहिते जित्ते प्रिसुत्ते प्रियोत्ताते अण्णकणे वित्तुपग्गिलेसे मुत्तुत्ते गम्मनिये जिते आनेणखपत्ते तेषुपाय सोत्तात्तया जित्तं अग्गिण्हरति अग्गिण्हनामेति. सो तेषुपाय सोत्तात्तया विसुत्तया अत्तिगण्ठमानुसिगाय अग्गो सत्ते सुणाति तेषुपे ज मा नुसे ज ये तुरे सन्दिगे ज. इत्थमपि सो महाराज सन्धिग्गिक्कं सामण्णफलं पुरिमेहि सन्धिग्गिक्केहि सामण्णफलैहि अग्गिगण्ठत्तरणज पणितत्तरणज.

เจโตปริยญาณ

[๒๔๒] “โส เอวो समाहिते जित्ते प्रिसुत्ते प्रियोत्ताते अण्णकणे वित्तुपग्गिले से मुत्तुत्ते गम्मनिये जिते आनेणखपत्ते เจโตปริยญาณาย जित्तं अग्गिण्हरति अग्गि ण्हनामेति. सो प्रसत्तानं प्रपुकคलानं जेतसा เจโต प्रิจจ पชานาति— सराक्कं वा जित्तं ‘सराक्कं जित्त’नुत्ति पचानाति वित्तराक्कं वा जित्तं ‘वित्तराक्कं जित्त’नुत्ति पचाना ति สโत्तंसं वा जित्तं ‘सโत्तंसं जित्त’नुत्ति पचानाति वित्तโत्तंसं वा जित्तं ‘वित्तโत्तंसं जित्त’नुत्ति पचानाति สโम्महं वा जित्तं ‘สโम्महं जित्त’नुत्ति पचानาति वित्तโम्महं वा जित्तं ‘वित्तโम्महं जित्त’नुत्ति पचानाति संखित्तं वा जित्तं ‘संखित्तं जित्त’नुत्ति पचानाति วิग्गขित्तं वा जित्तं ‘วิग्गขित्तं जित्त’नुत्ति पचानाति महคคत्तं वा जित्तं ‘มหคคत्तं जित्त’नुत्ति पचानाति อมหคคत्तं वा जित्तं ‘อมหคคत्तं जित्त’नुत्ति पचानาति สอत्तरं वा जित्तं ‘สอत्तरं จิต्त’नुत्ति पचानाति अनुत्तरं वा जित्तं ‘अनुत्तरं जित्त’नुत्ति पचानाति समाहितं वा जित्तं ‘समाहितं जित्त’नुत्ति पचानाति อस्माहितं वा जित्तं ‘अस्माहितं जित्त’नुत्ति पचानाति वि मुत्तत्तं वा जित्तं ‘विमुत्तत्तं जित्त’नुत्ति पचानाति अविमुत्तत्तं वा जित्तं ‘अविमुत्तत्तं जित्त’नुत्ति पचानाति.

[๒๔๓] “เสยยถาปี महाराज इत्थि वा पुरीसे वा त्थरो युवा मण्णनखातिโก आथासे वा प्रिसुत्ते प्रियोत्ताते अज्जे वा अत्तपत्ते सकं मुखनिमित्तं पच्चवेक्ख माणे सकण्हिक्कं वा ‘सकण्हिक्क’नुत्ति चाण्यय अकण्हिक्कं वा ‘अकण्हिक्क’नुत्ति चाण्यय; एवमेव सो महाराज गिक्खु एवो समाहिते जित्ते प्रिसुत्ते प्रियोत्ताते अण्णकणे वित्तु पग्गिलेसे मुत्तुत्ते गम्मनिये जिते आनेणखपत्ते เจโตปริยญาณาย जित्तं अग्गिण्ह रति अग्गिण्हनामेति. सो प्रसत्तानं प्रपुकคलानं जेतसा เจโต प्रิจจ पชानाति— सराक्कं वा जित्तं ‘सराक्कं जित्त’नुत्ति पचानाति वित्तराक्कं वा जित्तं ‘वित्तराक्कं जित्त’नुत्ति पचानाति सโत्तंसं वा जित्तं ‘सโत्तंसं जित्त’नुत्ति पचानाति वित्तโत्तंसं वा जित्तं ‘वित्तโत्तंसं

ชาติโย จตสโสปี ชาติโย ปณจปี ชาติโย ทสปี ชาติโย วิสมปี ชาติโย तीสมปี
 ชาติโย จตตาลีสมปี ชาติโย ปณवासมีปี ชาติโย ชาติสतมีปี ชาติสทสสมปี ชาติ
 สทสสมปี ๑เนเกปี สัฎฎกปะเป ๑เนเกปี วิฎฎกปะเป ๑เนเกปี สัฎฎวิ
 ฎฎกปะเป ‘๑มุตตราสี ๑วंनाโม ๑วံโคตโต ๑วံณโณ ๑วมหารो ๑วंसुขทุกขปะปฏิ
 สัเวती ๑วมายุปรियนุโต โส ตโต จุโต ๑มุตตร ๑ุทปะที; ตตราปาลี ๑วंनाโม ๑วံ
 โคตโต ๑วံณโณ ๑วมหารो ๑วंसุขทุกขปะปฏิสัเวती ๑วมายุปรियนุโต โส ตโต
 จุโต ๑ิฐุปะนโน’ตี ๑ิตี สาการं ส๑ุทเทสั ๑เนกวิหิตं ปุพเพนิวาสं ๑นุสสรตี. ๑ิทมปี
 โย มหาราช สนุทิกุจิกัง สามณณผลं ปุริเมหิ สนุทิกุจิกะหิ สามณณผละหิ ๑ภิก
 กนตตรณจ ปณิตตรณจ.

ทิพพจกขุณานัง

[๒๕๖] “โส ๑วံ สมหิตเต จิตเต ปริสุทเธ ปริโยทาเต ๑นงคณ ๑ิตตูปกักิเล
 เส มุทฎเต กम्मนิเย จิตเต ๑าเนณชปะตเต สตตานัง จตูปาตถาณาย จิตตัง ๑ภินี
 ๑รตี ๑ภินินนาเมตี. โส ทิพเพน จกขุณา วิสุทเธน ๑ติกกนตมานุสเสน สตเต ปส
 สตี จวมานะ ๑ุปปะชชมานะ หีเน ปณิตเต สุวณเณ ทุพพณเณ สุกเต ทุคคเต ยถา
 กम्मูปเค สตเต ปชานาตี ‘๑ิเม ๑ต โภณโต สตตา กายทุจจริเตน สมนนาคตา
 ๑จิทุจจริเตน สมนนาคตา มโนทุจจริเตน สมนนาคตา ๑ริยานัง ๑ุปวาทกา
 มิจฉาทิกุจิกัง มิจฉาทิกุจิกम्मสมาทานา. เต กายสส เภทา ปรี มรณา ๑ปายัง
 ทุคคตี วินิปาตัง นิรยัง ๑ุปปนนา. ๑ิเม ๑า ปน โภณโต สตตา กายสจจริเตน สมน
 นาคตา ๑จิสุจจริเตน สมนนาคตา มโนสจจริเตน สมนนาคตา ๑ริยานัง ๑นุปะวาทกา
 สมหาทิกุจิกัง สมหาทิกุจิกम्मสมาทานา เต กายสส เภทา ปรี มรณา สุกตี สคคัง
 โลกัง ๑ุปปนนา’ตี. ๑ิตี ทิพเพน จกขุณา วิสุทเธน ๑ติกกนตมานุสเสน สตเต ปส
 สตี จวมานะ ๑ุปปะชชมานะ หีเน ปณิตเต สุวณเณ ทุพพณเณ สุกเต ทุคคเต ยถา
 กम्मูปเค สตเต ปชานาตี.

[๒๕๗] “เสยยถาปี มหาราช มชเณ สิงฆาฎเก ปาสาโท. ตตถ จกขุมา ปุ
 ริโส จิตโต ปสเสยย มนุสเส เคหัง ปวิสนเตปี นิกขมนเตปี รติกายปี ๑ีถี สณจรณเต
 มชเณ สิงฆาฎเก นิสินเนปี. ตสส ๑วมสส ‘๑เอเต มนุสสา เคหัง ปวิสนตี ๑เอเต นิก
 ขมนตี ๑เอเต รติกาย ๑ีถี สณจรณตี ๑เอเต มชเณ สิงฆาฎเก นิสินนา’ตี. ๑วมะ
 โย มหาราช ภิกขุ ๑วံ สมหิตเต จิตเต ปริสุทเธ ปริโยทาเต ๑นงคณ ๑ิตตูปกักิเล
 เส มุทฎเต กम्मนิเย จิตเต ๑าเนณชปะตเต สตตานัง จตูปาตถาณาย จิตตัง ๑ภินี
 ๑รตี ๑ภินินนาเมตี. โส ทิพเพน จกขุณา วิสุทเธน ๑ติกกนตมานุสเสน สตเต

ปสฺสตี จวมาเน อูปปชชมาเน ทีเเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต
 ยถากมฺมุเปเค สตเต ปชานาตี ‘อิมะ วต โภณฺโต สตตา กายทฺุจจรีเตน สมณฺนาคตา
 วจีทฺุจจรีเตน สมณฺนาคตา มโนทฺุจจรีเตน สมณฺนาคตา อรียานํ อูปวาทกา
 มิจฺฉาทิฏฺฐจิกา มิจฺฉาทิฏฺฐจิกมฺมสมาทานา เต กายสฺส เภทา ปรี มรณา อปายํ
 ทุคฺคตี วินิปาตํ นีรยํ อูปปนฺนา. อิมะ วา ปน โภณฺโต สตตา กายสุจจรีเตน สมณฺ
 นาคตา วจีสฺสุจจรีเตน สมณฺนาคตา มโนสุจจรีเตน สมณฺนาคตา อรียานํ อนูปวาทกา
 สมมาทิฏฺฐจิกา สมมาทิฏฺฐจิกมฺมสมาทานา. เต กายสฺส เภทา ปรี มรณา สุคตี
 สคคํ โลกํ อูปปนฺนา’ตี. อิติ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเฅน สตเต
 ปสฺสตี จวมาเน อูปปชชมาเน ทีเเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุคเต ทุคฺคเต;
 ยถากมฺมุเปเค สตเต ปชานาตี. ‘อิตมฺปิ โข มหาราช สนฺทิฏฺฐจิกํ สามณฺณณผลํ ปฺริ
 เมหิ สนฺทิฏฺฐจิกะหิ สามณฺณณผละหิ อภิกฺกนฺตตรณฺจ ปณีตตรณฺจ.

อาสวกฺขยฅาณํ

[๒๕๘] “โส เอวํ สมมาหิเต จิตเต ปรีสุทฺเธ ปรีโยทาเต อนนฺคณเ วิคตฺูปกฺกิเล
 เส มุทฺฎุเต กมฺมณิเย จิตะ อาเนณชปฺตเต อาสวานํ ชยฅาณาย จิตตํ อภินิหฺรตี
 อภินินฺนาเมตี. โส อิทํ ทฺุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาตี อยํ ทฺุกฺขสมฺุทโยตี ยถาภูตํ ป
 ชานาตี อยํ ทฺุกฺขนิโรโรตี ยถาภูตํ ปชานาตี อยํ ทฺุกฺขนิโรธคามินิ ปฏฺิพทาตี ยถา
 ภูตํ ปชานาตี. อิมะ อาสวาตี ยถาภูตํ ปชานาตี อยํ อาสวสมฺุทโยตี ยถาภูตํ ปช
 นาตี อยํ อาสวนิโรโรตี ยถาภูตํ ปชานาตี อยํ อาสวนิโรธคามินิ ปฏฺิพทาตี ยถ
 ภูตํ ปชานาตี. ตสฺส เอวํ ชานฺโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตตํ วิมฺุจจตี ภวา
 สวาปี จิตตํ วิมฺุจจตี อวิชชาสวาปี จิตตํ วิมฺุจจตี ‘วิมฺุตตสฺมี วิมฺุตตมิ’ตี ฅาณํ
 โหตี ‘ซีณา ชาตี วุสิตํ พุรหมจรียํ กตํ กรณียํ นาปรี อิตถตฺตาया’ตี ปชานาตี.

[๒๕๙] “เสยฺยถาปี มหาราช ปพฺพตสงฺเขเป อฺุทกรทฺุโท อจฺโฉ วิปปสฺนฺโน อ
 นาวีโล. ตตถ จกฺขุมา ปฺริโส ตีเร จิตะ ปสฺเสยฺย สิปฺปิสมฺุพฺกมฺปิ สกฺขรกถลมฺปิ
 มจฺฉคฺคฺมพมฺปิ จรณฺตมฺปิ ติฏฺฐจนฺตมฺปิ. ตสฺส เอวมสฺส ‘อัย โข อฺุทกรทฺุโท อจฺโฉ
 วิปปสฺนฺโน อนาวีโล. ตตริเม สิปฺปิสมฺุพฺกาปี สกฺขรกถลาปี มจฺฉคฺคฺมพาปี จรณฺตีปี
 ติฏฺฐจนฺตีปี’ตี. เอวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ เอวํ สมมาหิเต จิตเต ปรีสุทฺเธ ปรีโยทาเต
 อนนฺคณเ วิคตฺูปกฺกิเลเส มุทฺฎุเต กมฺมณิเย จิตะ อาเนณชปฺตเต อาสวานํ
 ชยฅาณาย จิตตํ อภินิหฺรตี อภินินฺนาเมตี. ‘โส อิทํ ทฺุกฺข’นฺติ ยถาภูตํ ปชานาตี
 ‘อัย ทฺุกฺขสมฺุทโย’ตี ยถาภูตํ ปชานาตี ‘อัย ทฺุกฺขนิโรโร’ตี ยถาภูตํ ปชานาตี ‘อัย
 ทฺุกฺขนิโรธคามินิ ปฏฺิพทา’ตี ยถาภูตํ ปชานาตี. ‘อิมะ อาสวาตี ยถาภูตํ ปชานาตี

‘อัย อาสวสมุทโย’ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ‘อัย อาสวนิโรโร’ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ‘อัย อาสวนิโรธคามินิ ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ. ตสส เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปิ จิตตํ วิมุจฺจติ ภวาสวาปิ จิตตํ วิมุจฺจติ อวิชชาสวาปิ จิตตํ วิมุจฺจติ ‘วิมุตตสฺมิ วิมุตตมิติ ฅาณํ โหติ ‘ซีณา ชาติ วุสิตํ พุรหฺมจฺริยํ กตํ ฅรณียํ นาปรํ อิตถตตยา’ติ ปชานาติ. อิทํ โย มหาราชา สนฺทิกฺกจิกํ สามฅณฅผลํ ปฺริเมหิ สนฺทิกฺกจิกเกหิ สามฅณฅผลเอหิ อภิกฺกนฺตตรฅจ ปณิตตรฅจ. อิมสฺมา จ ปน มหาราชา สนฺทิกฺกจิกา สามฅณฅผลา อฅณํ สนฺทิกฺกจิกํ สามฅณฅผลํ อุตฺตริตฺตํ วา ปณิตตํ วา นตถิ”ติ.

อชาตสตตุอุปาสกตตปฏิเวทนา

[๒๕๐] เอวํ วุตเต ราชา มาคโร อชาตสตตุ เวเทหิปุตโต ภควนฺตํ เอตทโวจ “อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต. เสยฺยถาปิ ภนฺเต นิกฺกฺชฺชิตํ วา อุกฺกฺชฺชเยยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มฺพฺพหสฺส วา มคคํ อัจจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปชฺชิตํ ฐาเรยฺย ‘จกฺขฺมฺนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตี’ติ; เอวเมวํ ภนฺเต ภควตา อเนกปริยาเยน ฅมฺโม ปกาสิโต เอสาหํ ภนฺเต ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ฅมฺมฅจ ภิกฺกฺชฺสงฺฆฅจ. อุปาสกํ มํ ภควา ฐาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺุเปตํ สรณํ คตํ. อจฺจโย มํ ภนฺเต อจฺจคฺมา ยถาพาลํ ยถามฺพฺพหํ ยถาอกุสลํ โยหํ ปิตฺรํ ฅมฺมิกํ ฅมฺมราชานํ อิสฺสรียการณา ซีวิตา โวโรเปสิ. ตสส เม ภนฺเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏิคฺคณฺหาตุ อายตี สํวรา ยา”ติ.

[๒๕๑] “ตคฺขม ตวํ มหาราชา อจฺจโย อจฺจคฺมา ยถาพาลํ ยถามฺพฺพหํ ยถาอกุสลํ ยํ ตวํ ปิตฺรํ ฅมฺมิกํ ฅมฺมราชานํ ซีวิตา โวโรเปสิ. ยโต จ โย ตวํ มหาราชา อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาฅมฺมํ ปฏิกโรสิ ตํ เต มยํ ปฏิคฺคณฺหาม. วุทฺธิเหสา มหาราชา อริยสฺส วินเย โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาฅมฺมํ ปฏิกโรติ อายตี สํวรํ อาปชฺชตี”ติ.

[๒๕๒] เอวํ วุตเต ราชา มาคโร อชาตสตตุ เวเทหิปุตโต ภควนฺตํ เอตทโวจ “หนฺท จ ทานิ มยํ ภนฺเต คจฺฉาม พฺพฺกิจฺจา มยํ พฺพฺกฺรณียา”ติ. “ยสฺสทานิ ตวํ มหาราชา กาลํ มฅณฺสิ”ติ. อถ โย ราชา มาคโร อชาตสตตุ เวเทหิปุตโต ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนฺุไมทิตฺวา อฺฐจายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺชฺฉินํ กตฺวา ปกฺกามิ.

[๒๕๓] อถ โข ภาควา อจิริปกุกนตสส รณโฃ ฃาคธสส อชาตสตตฺสส เว เทหิปรุตตสส ภิกขุ อามนฺเตสิ “ชตายํ ภิกขเว ราชา. อุปรหตายํ ภิกขเว ราชา. สจายํ ภิกขเว ราชา ปิตรํ ฃมมิกํ ฃมมราชานํ ชีวิตา น โวโรเปสสธ อิมสมิฃฃเวว อาสเน วิรชํ วิตมลํ ฃมมจกขุํ อุปรชชิสสธ”ติ. อิทมโวจ ภาควา. อตตมฃนา เต ภิกขุ ภาควโต ภาสิตํ อภินนุทฺติ.

สามฃณฃผลสุตตํ นิฎฺฐิตํ ทฺติยํ.